



RIKSDAGENS PROTOKOLL

1952

ANDRA KAMMAREN

Nr 5

9—13 februari

Debatter m. m.

Tisdagen den 12 februari.

Sid.

Interpellationer av:

Fru Boman ang. tillgodoseende av behovet av arbetskraft för de sociala vårdområdena m. m.	5
Herr Fagerholm ang. effekten på sysselsättningen inom vissa industrier av förordningen med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt	6

Onsdagen den 13 februari.

Svar på frågor av:

Herr Ohlin ang. redogörelse för åtgärder, som vidtagits eller planerats för att upplysa opinionen i utlandet om innebörden av de svenska konjunkturutmätningsskattorna på skogsprodukter	9
Fru Sjöstrand ang. skattebefrielse för vissa ersättningar för röjning av minfält	14

Svar på interpellationer av:

Herr Hansson i Skegrie ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, icke därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.	16
Herr Birke ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena	24
Ang. remiss av motionen II: 462	33
Granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning	34
Granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning	35
Fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m.	37
Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen	38

Interpellationer av:

Herr Svensson i Ljungskile ang. den av 1951 års kyrkomöte begärda överarbetningen av gällande kollektkungörelse	46
Herr Andersson i Ronneby ang. ändrad utformning av hyreslagen	48

Samtliga avgjorda ärenden.**Onsdagen den 13 februari.**

<i>Konstitutionsutskottets</i> memorial nr 3, ang. remiss av motionen II:462	33
<i>Statsutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. utgifterna under första huvudtiteln	34
— nr 14, ang. utgifter å tilläggsstat II (slotsstaten)	34
— nr 15, ang. utgifter å tilläggsstat II (justitiedepartementet)	34
— nr 18, ang. utgifter å tilläggsstat II (socialdepartementet)	34
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 1, ang. fraktbidrag för sockerbetor	34
<i>Bankoutsutskottets</i> utlåtande nr 3, ang. riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning	34
<i>Första lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. justitieombudsmannens äm- betsförvaltning	35
— nr 2, ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning	37
— nr 3, ang. fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m.	37
<i>Andra lagutskottets</i> utlåtande nr 4, ang. tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen	38
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II (jord- bruksärenden)	46
— nr 3, ang. befrielse från betalningsskyldighet till kronan	46
— nr 4, ang. befrielse från återbetalning av statsbidrag för Rotasjöns torrlägningsföretag	46

Lördagen den 9 februari.

Kl. 2 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å bordet vilande propositioner; och hänvisades därvid

till utrikesutskottet propositionen nr 41, om godkännande av protokoll angående handelsutbytet mellan Sverige och Portugal m. m.; och

till jordbruksutskottet propositionen nr 44, angående anslag för budgetåret 1952/53 till lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård.

§ 3.

Föredrogs var för sig följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till jordbruksutskottet motionerna:

nr 482 av herr *Hæggblom*;

nr 483 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*;

nr 484 av herrar *Johnsson* i Kastanjegården och *Mårtensson* i Smedstorp;

nr 485 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*; och

nr 486 av herr förste vice talmannen *Skoglund m. fl.*; samt

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 487 av fru *Västberg m. fl.*;

nr 488 av herr *Hagård*; och

nr 489 av herr *Hansson* i Önnarp *m. fl.*

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 3.

§ 5.

Föredrogs den av fru *Sjöstrand* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående vård och fostran av blinda barn under sju år.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Föredrogs den av herr *Svensson* i Ljungskile vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående rätt för lantbruksnämnderna att bevilja nedsättning av kostnaderna för rationaliseringsplaner i vissa fall, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Gustafson* i Göteborg vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående semesterlagens bestämmelser om möjlighet för arbetsgivaren att förlägga semestern till tid, då arbetstagaren är sjuk, m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes: statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1952/53 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kungl. slottsstaten;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning av väckt motion om fraktbidrag i vissa fall för transport av sockerbeter annorledes än med järnväg;

bankoutskottets utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m.;

andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen, dels och i ämnet väckta motioner; samt jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, såvitt propositionen avser jordbruksärenden;

nr 3, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; och

nr 4, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från återbetalning av statsbidrag, som utbetalats till Rotasjöns torrlägningsföretag av år 1937 i Kronobergs län, m. m.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.05 em.

In fidem
Gunnar Brith.

Tisdagen den 12 februari.

Kl. 4 em.

På grund av förfall för sekreteraren tjänstgjorde undertecknad, jämlikt herr talmannens förordnande, vid protokollet.

§ 1.

Justerades protokollen för den 5 och den 6 innevarande februari.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 1, 14, 15 och 18, bevillningsutskottets betänkande nr 1, bankoutskottets utlåtande nr 3, första lagutskottets utlåtanden nr 1—3, andra lagutskottets utlåtande nr 4 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 2—4.

§ 3.

Interpellation ang. tillgodoseende av behovet av arbetskraft för de sociala vårdområdena m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Fru BOMAN, som yttrade: Det jättelika sociala reformarbete, som vårt land varit mäktigt under de senaste decennierna, har tillkommit tack vare den i alla folkgrupper framträngande nya syn på de sociala problemen, som är resultatet av tidigare generationers lärdomar och av senare generationers höga produktionsstandard; denna har gett samhället resurser till ett reformverk, om vilket allmän enighet rått i praktiskt taget alla detaljer.

Under de senaste åren har emellertid — vid sidan av de ekonomiska svårigheterna att föra reformverket i hamn — allt skarpare avtecknat sig en annan

svårighet, vars omfattning knappast ännu står helt klar för vårt folk: arbetskraftsproblemet. I en tid med så kallad överfull sysselsättning råder brist på arbetskraft inom snart sagt alla områden — framför allt då inom den del av produktionen som kommit att ge arbetstagarna de bästa inkomsterna. Det är då helt naturligt att yrken med hårt arbete och ringa ekonomiskt utbyte samt de värdgivande yrkena kommit allt mera i efterhand. Det föreligger numera t. ex. en viss olust hos arbetstagare att gå in i anstaltsvårdande verksamhet.

Vid sidan av denna tendens hos arbetstagarna att draga sig från tunga, mindre betalda yrken pågår en befolkningsutveckling, som med tiden torde medföra ytterligare svårigheter att rekrytera arbetskraften inom socialvård och sjukvård; statistiken visar en befolkningsförskjutning till allt större folkgrupper i de högre åldrarna, medan de så kallade produktiva åldrarna förbli konstanta. Vi räkna nu med cirka sex produktiva medborgare per var och en pensionär eller vårdbehövande. Inom en icke alltför avlägsen framtid kommer porportionen troligen att vara tre å fyra mot en. Antalet ålderspensionärer, som nu är över 600 000, kommer om cirka 20 år att vara i närheten av miljonen. Samtidigt som befolkningsutvecklingen förskjutes på detta ogynnsamma sätt skall vårt land, om den ekonomiska utvecklingen tillåter det, fortsätta att genomföra det sociala reformprogrammet eller i nödfall blott befästa och utvidga det som redan åstadkommit.

Redan befolkningsutvecklingen visar,

Interpellation ang. effekten på sysselsättningen inom vissa industrier av förordningen med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

att det kommer att föreligga mycket stora svårigheter att anskaffa personal inom socialvården. I en partimotion 1949 (I: 70, II: 73) påpekades dessa fakta, varvid motionärerna bl. a. citerade statskontorets utlåtande över medicinalstyrelsens förslag angående den öppna läkarvården i riket (SOU 1948: 18 och 24). Därav framgick, att det årliga rekryteringsbehovet enligt då föreliggande siffror var mycket stort — över fem tusen sjuksköterskor och annan vårdpersonal per år. Där anfördes också att situationens allvar framträdde med särskild skärpa mot bakgrunden av att storleken av de årskullar, som under de närmaste åren lämnade skolorna, kunde uppskattas till endast 70 000 per år. Därav skulle 35 000 utgöras av flickor, och då $\frac{2}{3}$ av dessa i regel ägna sig åt husliga göromål skulle man stå inför en synnerligen allvarlig arbetskraftsbrist, eftersom en viss befolkningskris skulle komma att sammanfalla med utbyggnaden av socialvården och den därav följande kraftiga expansionen av förvaltningen.

De två områden, som för närvarande synas ha det största behovet av personal, torde vara åldringsvården och kronikervården, varjämte behovet av personal för sjukvården alltså är brännande. En hastig överblick över hela socialvårdsområdet ger emellertid vid handen, att dess behov av arbetskraft över huvud taget är stort. Praktiskt taget alla sektioner behöva arbetskraft, och man torde redan nu vara tvungen att fastslå, att personalbehovet är en av de viktigaste framtida faktorerna för all socialvård.

I direktiven till 1949 års arbetskraftsutredning anförde dåvarande socialministern till statsrådsprotokollet bl. a., att det är angeläget att bilda sig en uppfattning om hur stor del av landets arbetskraftsresurser som under olika förutsättningar kan beräknas bli tagen i anspråk på skilda områden av

den offentliga verksamheten under de närmaste åren. Han anförde också, att frågan om ett utbyggande av samhällets möjligheter till fortlöpande bedömning av den väntade arbetsmarknadsutvecklingen och det framtida arbetskrafts- och utbildningsbehovet för olika yrken och näringar aktualiserats bland annat till följd av befolkningsutvecklingen.

Det torde vara av största vikt att klarhet snarast nås om möjligheterna att i framtiden rekrytera personal till socialvården och då kanske i första hand till åldringsvården. Hela arbetskraftsfrågan synes emellertid behöva klarläggas i så god tid, att lämpliga åtgärder kunna vidtagas innan bristen blir så akut att den direkt medför risker för genomförandet av vårt sociala reformverk.

Med stöd av vad ovan anförts hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

1) Kommer 1949 års arbetskraftsutredning att inom den närmaste framtiden framlägga sitt arbetsresultat?

2) Kommer denna utredning även att klarlägga behovet av arbetskraft för de viktigaste sociala vårdområdena? Och om så icke är fallet, ämnar socialministern då vidtagna åtgärder för att snarast få den frågan klart belyst?

Denna anhållan bordlades.

§ 4.

Interpellation ang. effekten på sysselsättningen inom vissa industrier av förordningen med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Ordet lämnades på begäran till

Herr FAGERHOLM, som anförde: Herr talman! Enligt förordningen angående »tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till

Interpellation ang. effekten på sysselsättningen inom vissa industrier av förordningen med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

statlig och kommunal inkomstskatt» medför en nedskrivning av ökning i varulager, att det belopp, varmed nedskrivning sker, tillägges nettointäkten av rörelsen. Nedskrivning av ovan nämnda slag medför, att full »bolagskatt» uttages på nedskrivningsbeloppet, d. v. s. skatten kommer att i regel utgöra ca 46 procent av nedskrivningen. Undantag göres endast för det fall att det utgående varulagret även efter nämnda nedskrivning är upptaget till mer än hälften av lagrets anskaffnings- eller återanskaffningsvärde.

Avsikten med ovan nämnda förordning har uppenbarligen varit att förhindra spekulativ eller avsiktligt åstadkommen lagerökning i jämförelse med det utgående lagret 1951. Emellertid drabba bestämmelserna lika hårt i de fall, då lagerökningen har varit ofrivillig, t. ex. då den betingats av avsättningssvårigheter.

I vissa hemmaindustrier ha under de senaste månaderna konjunkturerna väsentligt försämrats. Detta gäller t. ex. textilindustrin. Man har där att räkna med betydande successiva lagerökningar, beroende på avsättningssvårigheterna. Detta kan i sin tur icke anses vara beroende på att den svenska textilindustrin är överdimensionerad, enär industrien i genomsnitt icke täcker mer än ca $\frac{3}{4}$ av landets behov. Förklaringen är att söka i den oerhörda ansvällningen av textilimporten under de senaste åren, vilket medfört att marknaden är övermättad på textilvaror. Den övernormala textilimporten har i mångt och mycket dikterats av handelspolitiska åtgärder av aggressiv karaktär från de stora textlexportländernas sida. På vissa områden föreligger klar dumping: exportålägganden för industrien som villkor för råvarutilldelning, dubbel prissättning å råvarorna, varigenom det utländska landets hemmaindustri gynnas, o. s. v. Ur dessa länders synpunkt har textlexporten

till Sverige i icke oväsentlig omfattning betingats av rent valutapolitiska skäl och dikterats av statligt dirigerade export-driver. Den svenska textilindustrin å sin sida har varit förhindrad att i exportländerna taga upp konkurrensen med dessa länders industrier på grund av importförbud, diskriminerande tullpolitik o. s. v. Samtidigt har den svenska textilindustrin med sitt osedvanligt låga tullskydd haft att här i landet möta en i många fall klart osund utländsk konkurrens. Av det ovan sagda torde med all tydlighet framgå, att den pågående lagerökningen inom textilindustrin är helt ofrivillig och icke ur någon som helst synpunkt betingad av spekulativa eller liknande förhållanden. En motsvarande situation torde föreligga i flera andra industrigrenar.

De skattebestämmelser, som i det föreliggande läget de facto i flertalet fall omöjliggöra en nedskrivning på de inträdda lagerökningarna, äro ägnade att försvåra upprätthållandet av sysselsättningen inom åtskilliga industrier. Företagen som sådana ha givetvis ambitioner att i varje fall hålla i gång driften i sådan omfattning att den äldre och stationära arbetskraften erhåller sin utkomst, även om detta skulle innebära en viss »produktion på lager». Dessa ambitioner försvåras emellertid om konsekvensen härav skulle bli, att företagen drabbas av »nedskrivningsskatten». Rent företagsekonomiskt är det för övrigt helt oriktigt om nedskrivning på ofrivilliga lagerökningar i en vikande konjunktur förhindras. Risken finnes, att underlåtenhet att företaga nedskrivningar skapar rent fiktiva vinster, som likväl beskattas. Det från skatten medgivna undantaget för det fall den totala nedskrivningen icke överstiger 50 procent av värdena är i flertalet fall till föga hjälp, enär lagren som regel redan tidigare torde ha varit nedskrivna till 30 procent.

Med anledning av ovan anförda får

Interpellation ang. effekten på sysselsättningen inom vissa industrier av förordningen med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

jag till statsrådet och chefen för finansdepartementet rikta följande frågor:

Har statsrådet observerat den negativa effekt på sysselsättningen inom vissa industrier, som den tillfälliga varulagervärderingsförordningen kan komma att innebära, samt avser statsrådet i så fall att vidtaga några åtgärder med anledning härav?

Denna anhållan bordlades.

§ 5.

Anmäldes, att Kungl. Maj:ts proposition nr 46, med förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536) tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 6.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

nr 490, av herr *Nihlfors*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 35, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 26 juni 1931 (nr

280) om erkända sjukkassor; och nr 491, av herrar *Dahlgren* och *Senander*, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 35.

Dessa motioner bordlades.

§ 7.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i kyrkomötesförordningen den 22 april 1949 (nr 174); och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 § kyrkomötesförordningen den 22 april 1949 (nr 174).

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här- efter kl. 4.11 em.

In fidem

Per Bergsten.

Onsdagen den 13 februari.

Kl. 2 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Svar på fråga ang. redogörelse för åtgärder, som vidtagits eller planerats för att upplysa opinionen i utlandet om inbörden av de svenska konjunkturutjämningsavgifterna på skogsprodukter.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON, som yttrade: Herr Ohlin har bett mig om en redogörelse för vilka åtgärder som av handelspolitiska skäl vidtagits eller planeras i syfte att upplysa opinionen utomlands om att de svenska konjunkturutjämningsavgifterna på skogsprodukter inte innebära någon exportskatt utan utgöra »en uppoffring såväl av företagsvinster som av skattemedel» för att skapa för skogsnäringarna nyttiga fonder och genom bindning av en del av vinsterna begränsa köpkraften.

I anledning härav vill jag upplysa, att man kort efter dessa avgifters införande under hösten 1950 lämnade den europeiska Marshall-organisationen i Paris en utförlig redogörelse för syftet med åtgärderna och avgiftssystemets närmare utformning. Senare har man i olika sammanhang haft tillfälle att inom denna organisation både muntligen och skriftligen lämna kompletterande uppgifter i ämnet. De länder, som tillhöra organisationen, ha sålunda redan här-

igenom erhållit en fullständig redogörelse för de svenska åtgärderna. Därutöver är att nämna, att man från svensk sida alltsedan hösten 1950 sökt ingående förklara avgifternas konstruktion och syfte vid såväl bilaterala handelsförhandlingar som diplomatiska samtal med företrädare för utländska myndigheter. Detta har skett både i Stockholm och genom våra beskickningar i utländska huvudstäder. I detta syfte ha beskickningarna försetts med ett utförligt informationsmaterial i frågan, som naturligtvis också varit avsett att orientera den kommersiella opinionen i respektive länder. Jag vill slutligen nämna, att man även inför den internationella råvarukonferensen i Washington underhand redovisat de svenska synpunkterna.

Härefter anförde:

Herr OHLIN: Herr talman! Jag tackar herr statsrådet för svaret. Detta kommer ju vid en tidpunkt, då den i min fråga berörda saken har fått en alldeles oväntad aktualitet genom de åtgärder som vidtagits nu närmast i Storbritannien, tydligen efter konsultation med andra köparländer. Dessa åtgärder innebära åsättandet av maximipriser på den skandinaviska pappersmassan för att få bort en väsentlig del av den prishöjning, som man i utlandet har fått för sig skulle vara framkallad av de svenska konjunkturutjämningsavgifterna.

Det är alldeles klart, att man i utlandet är särskilt missnöjd med de höga priserna i och för sig. Man skall emel-

Svar på fråga ang. redogörelse för åtgärder, som vidtagits eller planerats för att upplysa opinionen i utlandet om innebörden av de svenska konjunkturutmättningsavgifterna på skogsprodukter.

lertid inte bortse från den omständigheten, att utlandets missnöje i hög grad är beroende därpå, att man allmänt har för sig, att denna prisstegring i icke ringa grad beror på vad man kallar »svenska exportavgifter». Vi kunna få höra och läsa hur man i utlandet säger: Varför skola vi betala svenska skatter genom extra prishöjningar, som framkallas av statliga åtgärder? Nu är ju detta ett missförstånd rörande konjunkturutmättningsavgifternas natur. Detta missförstånd har dock varit en psykologisk realitet. Min fråga till handelsministern gällde ju vad regeringen gjort för att undanröja detta missförstånd.

Vad först avgifternas konstruktion beträffar skall jag här endast i förbigående nämna, att de inte utgöra någon skatt i den meningen, att statskassan får en större inkomst genom dessa avgifter än den skulle få, om de inte funnos. Det är detta jag tycker att man från svensk sida skall understryka för den allmänna opinionen i in- och utland och göra det mycket kraftigare än som skett. Dessa avgifter äro ju i själva verket tillkomna för att sterilisera medel och skapa vissa fonder. De skola kanske stödja en »dubbelpolispolitik» i Sverige och utlandet. Regeringen vill hålla nere priserna i Sverige, vilket är något helt annat än att höja dem i utlandet. Dessa avgifter innebära snarast en uppföring för statskassan — givetvis innebära de en något större uppföring för exportörerna. Jag har dock inte träffat någon utländsk medborgare som känt till det faktum, att de innebära en uppföring även för statskassan. Det är nog inte heller så förfärligt många svenska medborgare som känna till detta.

Om man i utlandet förstätt, att staten inte tar in pengar genom export-skatter, utan att det här rör sig om avgifter av annan art och med annat

syfte, då skulle nog missnöjet ha varit mindre. Jag vill därför inte påstå, att det inte i alla fall blivit ett väsentligt missnöje. Enligt min mening borde regeringen för länge sedan ha varit angelägen om att på allt sätt upplysa den allmänna opinionen i ekonomiska kretsar i utlandet om hur det här ligger till. Tyvärr måste jag nog säga, att handelsministerns svar härvidlag bekräftar farhågorna, att man från svensk sida i väl hög grad nöjt sig med »diplomatiska samtal» med företrädare för utländska myndigheter i olika sammanhang och i alltför liten grad vinnlagt sig om att upplysa den ekonomiska opinionen i utlandet. Om detta säger handelsministern endast följande: »I detta syfte ha beskickningarna försetts med ett utförligt informationsmaterial i frågan, som naturligtvis också varit avsett att orientera den kommersiella opinionen i respektive länder.»

Jag vill inte rikta någon som helst kritik mot beskickningarna i dessa länder, men jag undrar, om handelsministern här kan dokumentera att denna upplysningsverksamhet har skett så effektivt, att den ekonomiskt intresserade opinionen i utlandet verkligen är informerad om hur det ligger till. På grundval av den mycket begränsade erfarenheten från personliga samtal med intresserade personer i utlandet — personer som för övrigt äro väl informerade — kan jag bara säga, att dessa personer för sin del icke hade någon kännedom om hur det faktiskt låg till. Jag tror därför att man inte kan komma ifrån den slutsatsen, att det från regeringens sida inte nedlagts tillräcklig energi på att härvidlag bedriva en sådan upplysningsverksamhet, som skulle ha minskat riskerna för allvarliga missförstånd samt därpå grundade handlingar, vilka nu se ut att få rätt allvarliga konsekvenser för den svenska exporten.

Svar på fråga ang. redogörelse för åtgärder, som vidtagits eller planerats för att upplysa opinionen i utlandet om innebörden av de svenska konjunkturutmättningsavgifterna på skogsprodukter.

Herr talman! Låt mig — med hänsyn till frågans stora aktuella betydelse — tillfoga ett par andra reflexioner, dock utan att ta upp någon mera ingående debatt. Man kan ju fråga sig, om det inte hade varit lämpligt att i ett läge, där de utländska köparländerna finna sin betalningsbalans allvarligt försvagad — vad handeln med Sverige beträffar försvagad på grund av de höga skogsproduktpriserna — man från svensk officiell sida tagit upp samtal på ett relativt tidigt stadium — långt tidigare än nu — om vissa kreditmöjligheter. Det kunde skett i anslutning till debatten inom den europeiska betalningsunionen, där vi äro förpliktade att giva vissa krediter.

Det är klart, att om man på ett tidigt stadium lugnat de andra länderna på den punkten, skulle de haft mindre anledning till oro och ovanliga ingripanden än vad de nu ansett sig ha. Tyvärr — detta skall jag inte närmare diskutera här — tycks regeringen av de politiska talen att döma ha förfarit ungefär tvärt om. Man har vidmakthållit tanken på en *allmän* exportskatt på alla svenska varor till ifrågavarande länder. Genom att göra detta torde regeringen ha ytterligare oroat opinionen. Det är väl alldeles klart, att om man från svensk sida talar om att vårt fordringsöverskott på Västeuropa — vilket är beroende på höga priser på en del produkter från skogen — skall motivera verkliga exportskatter på alla andra varor, då kommer det missnöje, som vuxit fram på grund av missförståndet rörande konjunkturutmättningsavgifterna, att få ytterligare näring. När man från svensk sida talar om att vi skola lägga på exportavgifter, speciellt på varor till denna del av världen, för att på så sätt minska kreditgivningen och vrida över handeln till andra marknader, då förstår jag — jag vill starkt understryka just detta — om man i ut-

landet reagerar mot sådant tal. Det är nog tyvärr endast alltför troligt, att regeringens tal om dessa eventuella exportskatter har bidragit till att utlösa en politisk aktion i Västeuropa just mot de svenska exportpriserna.

Jag skall nu nöja mig med att till handelsministern ställa endast en kompletterande fråga. Vad tänker regeringen göra, när man nu i utlandet har ansett sig böra ingripa med åtgärder på det politiska planet mot de svenska exportpriserna? Tänker regeringen taga upp hela frågan i samband med Parisorganisationens arbete, betalningsunionen, och försöka förhindra uppkomsten av en praxis, som jag tror skulle vara mycket olycklig för alla parter — i varje fall mycket olycklig för Sverige? Tänker regeringen i sådana sammanhang ta upp frågan om de höga exportpriser, som vi i Sverige få betala för varor från andra länder? Som exempel vill jag nämna Belgiens järn. Handelsministern kan nog upplysa om att pristegringen på belgiskt järn på sista tiden har varit mycket betydande. Det finns även andra exempel. Har regeringen således för avsikt att försöka undvika, att dessa viktiga kommersiella problem i allt högre grad bli politiserade?

Någon kanske invänder, att regeringen inte på det politiska planet kan göra någonting för att undvika detta. Jo, när man kommit in i ett visst läge, behövs det åtgärder från regeringens sida för att åter vrida utvecklingen rätt och försöka få dessa frågor överförda till en kommersiell bas.

Jag vill ge uttryck för min personliga mening om det olyckliga i det tillvägagångssätt man använder i utlandet, när man bildar ett slags — inte formellt men reellt — köparmonopol och sedan genom formellt ensidiga men i praktiken överenskomna åtgärder försöker att på politiska vägar pressa ned priserna.

Svar på fråga ang. redogörelse för åtgärder, som vidtagits eller planerats för att upplysa opinionen i utlandet om innebörden av de svenska konjunkturutmätningens avgifterna på skogsprodukter.

Att den svenska regeringen inte är helt utan ansvar för utvecklingen på detta område är naturligtvis inte på något sätt en fullgiltig ursäkt för det tillvägagångssätt, som man använt i utlandet. Jag tror att det vore mycket lyckligt, om regeringen kunde försöka att så snart sig göra låter återföra dessa spørsmål till det rent kommersiella planet och lägga det hela så till rätta, att man i utlandet inte har någon anledning att säga, att det är politiska åtgärder från svensk sida som äro ursprunget till att det kommit att bli på detta sätt.

För dagen skall jag, herr talman, med hänsyn till att detta endast är en enkel fråga avstå från att närmare konkretisera utformningen av en sådan politik. Den allmänna synpunkten att få in dessa frågor på en kommersiell bas och att detta kan kräva ett initiativ från den svenska regeringen har jag dock inte kunnat underlåta att framföra.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **ERICSSON**: Herr talman! Jag noterar med tacksamhet herr Ohlins uttalande rörande konjunkturutmätningens avgifterna för skogsprodukter. Herr Ohlin slog ju fast, att dessa avgifter icke utgöra någon belastning på de utländska köparna, utän att dessa avgifter äro ett resultat av de priser, som uppstått på marknaden.

Jag tror det är angeläget fastslå, att det är just denna ovanligt starka vinstkonjunktur för skogsindustrierna, med dess möjliga återverkningar på den svenska marknaden, och inte fiskaliska eller andra hänsyn som föranlett regeringen att med berörda branschorganisationer komma överens om vissa avgifter som steriliseras. Dessa avgifter utgöra i enlighet med de träffade avtalen en del av de erhållna exportpriserna och äro således inte något tillägg till dessa priser.

Frågan om dessa avgifters betydelse vid prisbildningen, framför allt när det gäller pappersmassa men också papper, har nu aktualiserats genom att vissa importörländer inför marshallorganisationen angripit de höga priserna på skogsprodukter.

Sverige har protesterat mot att tvångsåtgärder av kollektiv art genomföras av importländerna utan att möjligheterna till en lösning i samförstånd med exportländerna blivit på ett tillfredsställande sätt prövade. Vi ha uttryckt en förhoppning om att inga ingripanden skulle ske förrän man sett resultatet av förestående priskontakter mellan köpare och säljare. Samtidigt har man från svensk sida framhållit, att det problem som föreläge på massaområdet icke principiellt skilde sig från det som mötte i fråga om t. ex. kol och stål. Som importörer tvingas vi i fråga om dessa varor att betala utomordentligt högt uppdrivna priser, priser som vida överstiga dem som gälla på exportörländernas inre marknader.

Jag har sagt att vi hysa den meningen i fråga om konjunkturutmätningens avgifters betydelse för prisbildningen, att dessa avgifter äro helt en funktion av exportpriserna. Avgifterna äro så konstruerade, att om priserna gå ned, avgifterna automatiskt sjunka, först med 75 procent och därefter med 100 procent, sedan man kommit till en viss basnivå. Jag kan som exempel nämna, att om vi skulle få ett prisfall med 300 kronor per ton, så faller avgiften med 225 kronor. Detta åskådliggör hur dessa avgifter verka på grund av att avgifterna äro fastställda i relation till exportpriserna.

Vi anse nog, att intresset på sistone på ett oegentligt sätt kommit att koncentreras just på avgifterna i stället för på priserna. Uppenbart är, att om avgifterna toges bort men priserna bibe-

Svar på fråga ang. redogörelse för åtgärder, som vidtagits eller planerats för att upplysa opinionen i utlandet om innebörden av de svenska konjunkturutmättningsavgifterna på skogsprodukter.

hölles på ungefär nuvarande nivå, så skulle, det kunna vi vara tämligen övertygade om, importörländerna ingalunda bli tillfredsställda. Det behöver inte särskilt framhållas, att det är industrien själv som bestämmer priserna. Det är en sak som den svenska regeringen inte lägger sig i.

Under de senaste dagarna ha vissa uppgifter erhållits om åtgärder från myndigheter i andra länder, avsedda att genom maximipriser pressa ned priserna på bl. a. våra skogsprodukter. Den svenska regeringen kommer självfallet att följa dessa företeelser med den allra största uppmärksamhet. I den mån som dessa åtgärder förorsaka att vi få väsentligt minskade inkomster från vår export, så kommer detta att leda till att vi måste ompröva vår handelspolitik med hänsyn tagen till det läge som då har uppstått.

Jag vill tillägga, att det är klart att man, som herr Ohlin sade, kunde ha på ett tidigt stadium förberett och vidtagit åtgärder för att underlätta för vissa länder att köpa våra skogsprodukter. Jag vill emellertid i det sammanhanget erinra om att vårt medlemskap i betalningsunionen innebär, att vi ställa betydande kreditbelopp till dessa länders förfogande.

Jag känner vidare behov av att säga, att mig veterligt har det inte förekommit några resonemang här hemma, som gått ut på att vi skulle lägga på exportskatter. Jag tyckte mig märka en tydlig nyansskillnad mellan den del av herr Ohlins framställning, som gällde avgifterna på skogsprodukter, och den senare del av anförandet, som gällde andra avgifter, vilka herr Ohlin talade om som extraskatter på viss export. Detta har mig veterligt icke diskuterats. Vad man från regeringens sida syftat till är emellertid att åstadkomma, om det blir ofrånkomligt, en sådan inriktning av vår export, att vi skulle bli i

tillfälle att köpa på en billigare marknad. Jag har inte hört, att man från något håll tidigare velat beteckna de åtgärder, som exempelvis den belgiska regeringen vidtagit på detta område, som skatter och fiskaliska pålagor i vanlig mening. Jag har velat säga detta med tanke på det senare avsnittet i herr Ohlins anförande.

Herr OHLIN: Herr talman! Jag begärde ordet närmast med anledning av att handelsministern sade, att det från svensk sida över huvud taget icke talats om några allmänna exportskatter. Herr handelsminister, detta har skett flera gånger och även här i kammaren, när statsministern berört just sådana avgifter. Inte menar väl handelsministern att exportavgifter äro någonting annat än exportskatter. Man avser här exportavgifter, som *generellt* skulle riktas mot exporten, i varje fall på vissa marknader, för att vrida över exporten till andra marknader. Det gäller här avgifter, om vilka det icke sagts någonting annat än att de skulle införas som en pålaga på denna export och alltså innebära en direkt uppoffring för exportörerna för att förmå dem att exportera på andra länder. Vad äro sådana avgifter annat än exportskatter efter de informationer vi hittills ha fått?

Jag tror, att det resonemang, som förts här i landet om en sådan omläggning av vår exportpolitik, i verkligheten har utövat ett mycket skadligt inflytande på utlandets bedömning av den svenska handelspolitiken. Jag vill råda handelsministern att läsa statsministerns anföranden här i kammaren om dessa exportavgifter.

Då jag nu ändå har ordet, vill jag säga ytterligare en sak. Det förefaller mig, att handelsministern hade gjort klokt i att på ett tidigt stadium ordna

Svar på fråga ang. skattebefrielse för vissa ersättningar för röjning av minfält.

med inte en utan flera intervjuer med den utländska pressens representanter för att på det sättet klargöra hur det verkliga förhåller sig med våra konjunkturutmättningsavgifter. Sedan borde handelsministern också ha sett till att våra beskickningar i utlandet skulle göra allt vad göras kunde för att genom sina respektive kanaler få fram upplysningar härom i den utländska pressen.

När handelsministern säger, att det är industrien själv som bestämmer priserna, vill jag påpeka, att den situationen föreligger i dag, att det i hög grad är utländska regeringar som efter politiska överväganden mer eller mindre påverka priserna. Vi få se hur det går i framtiden. Dessa utländska regeringars ståndpunktstaganden tyckas vara i rätt hög grad betingade av den svenska regeringens handlingar. Under sådana förhållanden innebär handelsministerns med stor emfas konstaterade påstående en förenkling av verkligheten.

Herr talman! Jag vill till sist bara säga, att jag för min del har mest sympati för sådana *generella* åtgärder i samband med uppkomsten av särskilda konjunkturvinster, vilka av utlandet inte kunna tagas till intäkt för åtgärder av den art som nu tillgripits.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman! Denna debatt borde kanske lämpligast föras vid ett annat tillfälle. Jag vill emellertid konstatera, att när herr Ohlin talat om dessa konjunkturavgifter på skogsprodukter, har det inte fallit honom in att säga, att det rör sig om exportskatter. Vad som från regeringens sida vid några tillfällen antytts har varit, att det kanske kan bli nödvändigt att utvidga detta system med konjunkturavgifter. Det var detta jag syftade på i mitt förra inlägg. Jag kan inte tänka mig, att den uppfattningen har bibringats allmänheten, att det då skulle bli fråga om avgifter av

annan och fiskalisk art, som skulle gå in till statskassan. Eftersom herr Ohlin inte har den uppfattningen, att nu gällande exportavgifter äro skatter, kan jag inte förstå, hur han kan få fram sin slutsats i andra avseenden, som skulle leda till att vi planerade införa exportavgifter av helt annat slag.

Herr OHLIN: Herr talman! Jag kan bara konstatera, att denna fråga diskuterats ett par gånger i kammaren och att det icke då från regeringens sida lämnats någon upplysning om att dessa eventuella generella exportavgifter skulle ha någon sådan steriliserande karaktär, någon fondbildningskaraktär eller dylikt som konjunkturutmättningsavgifterna, utan att regeringen har tillåtit den allmänna opinionen här i landet att ha en aldeles bestämd föreställning om dessa ifrågasatta exportavgifter. Om handelsministerns upplysning nu i dag betyder en regeringens första reträtt, som den uppenbarligen gör, hälsar jag det med stor tillfredsställelse.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet ERICSSON: Herr talman: Mig veterligt har det inte vid tidigare tillfälle diskuterats några som helst detaljer beträffande utformningen av dessa avgifter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Svar på fråga ang. skattebefrielse för vissa ersättningar för röjning av minfält.

Ordet lämnades på begäran till

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet TORSTEN NILSSON, som yttrade: Herr talman! Ledamoten av riksdagens andra kammare fru Helga Sjöstrand har till mig framställt frågan om jag har för avsikt att medverka till att de ersättningar, som utbetalats till en officer och en underofficer för röj-

Svar på fråga ang. skattebefrielse för vissa ersättningar för röjning av minfält.

ning av minfält vid Landskrona, i enlighet med uppdragstagarnas önskemål måtte betraktas som skattefri inkomst.

Med hänsyn till de särskilda risker som äro förbundna med vissa grenar av verksamheten inom försvaret utgå i vissa fall särskilda ersättningar utöver de med respektive beställningar förenade ordinarie löneförmånerna. Bestämmelser härom finnas som regel upptagna i avlöningsreglementet. Så är exempelvis fallet med flygtilläggen. Då det varit fråga om verksamhet av mera tillfälligt slag har emellertid i vissa fall medgivits särskild ersättning vid sidan av avlöningsreglementets bestämmelser. Dylik särskild ersättning utgick bl. a. till dem som deltog i den efter det senaste världskriget genomförda svepningen av sjöminor. Beträffande de ersättningar som här berörts har ingen skattefrihet kommit i fråga.

När fråga uppkom om röjning av minfältet i Landskrona, ansågs det befogat att även i detta fall medgiva en viss ersättning utöver de ordinarie löneförmånerna. Ersättningen bestämdes till 10 000 kronor vardera till de två militära befattningshavare som verkställde minröjningen. Vid ersättningsbeloppens bestämmande synes man ha utgått från att på ersättningsbeloppen skulle utgå skatt i vanlig ordning.

Att för detta fall göra avsteg från de allmänna beskattningsreglerna, enligt vilka som nämnts skatt utgår på särskilda tilläggsersättningar för annan riskfylld verksamhet, synes mig betänkligt med hänsyn till de konsekvenser ett dylikt beslut kan få beträffande andra liknande ersättningar. Jag anser mig därför böra besvara fru Sjöstrands fråga nekande.

Vidare anförde:

Fru SJÖSTRAND: Herr talman! Jag ber att få framföra mitt tack till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för det svar jag har fått.

Svaret var negativt, det kunde jag nästan gissa att det skulle bli. Det är klart att en skattefrihet här skulle kunna ha vissa konsekvenser, men å andra sidan skulle jag vilja påpeka att ifrågavarande arbete i Landskrona var ett av de mera riskfyllda arbeten som förekommit under den sista tiden. Det är inte så förfärligt enkelt att plocka upp minor i en lös, sandig havsstrand. Man visste inte, när man började, var minorerna lågo, hur de hade förflyttat sig i den lösa sanden. Man visste inte om de voro angripna av rost eller om de voro färdiga att detonera. Man visste över huvud taget inte mycket om hur man skulle börja. De båda män, som utförde arbetet, höllo på nästan en månad med att konstruera en maskin, en vagn, med vilken de skulle kunna plocka upp dessa minor. Det visade sig att vagnen fungerade perfekt. Så småningom plockade de upp så många minor som man beräknade skulle ligga där. Det visade sig att minorerna lågo briseringsfärdiga, och många av dem skulle vid minsta oförsiktiga beröring ha detonerat.

Jag tycker nog det är bra litet att få 10 000 kronor för ett par månaders livsfarligt arbete, livsfarligt varenda stund och varenda minut. När man räknat ifrån skatter, olycksfallsförsäkringsavgift och sådana obligatoriska saker, återstår inte mer än mellan 4 000 och 5 000 kronor av denna summa på 10 000. Dessutom hade de båda män, som utförde arbetet, ansvar inte bara för sig själva utan också för allmänheten, som visade mycket stor nyfikenhet och som de hade svårt att hålla ifrån minfältet. Det inte minsta besväret hade de med journalisterna, som naturligtvis skulle göra en stor sak av detta. Jag vet att hela företaget var förenat med mycket stora besvärligheter.

Jag förstår, att man för dagen inte kan göra något mera åt saken, men jag har velat understryka svårigheterna,

Svar på interpellation ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.

som varit väl så stora som de vid många andra tillfällen.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet TORSTEN NILSSON: Herr talman! Det är inte så mycket att tillägga, men det är klart att varje arbete av denna karaktär, som utföres inom försvaret, kan vara förenat med livsfara. Här har man utmätt ersättningen under hänsynstagande till vad man betalat för liknande uppgifter på andra områden. Om denna sedan skall taxeras till 10 000 eller 15 000 kronor kan man naturligtvis diskutera.

Beträffande allmänheten och journalisterna får man väl utgå ifrån, att journalisterna få taga vara på sig själva vid sådana här tillfällen. Den saken är helt de uppgifter ovidkommande, som tilldelats dessa båda militärer.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 3.

Svar på interpellation ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet TORSTEN NILSSON erhöi på begäran ordet och yttrade: Herr talman! I en med andra kammarens medgivande framställd interpellation har herr Hansson i Skegrie frågat mig

dels vilka åtgärder som kunna påräknas för att tillgodose, att jordbrukare, som i vår inkallats till repetitionsövning, därigenom icke hämmas i sin yrkesutövning

dels om jag vill medverka till att dessa repetitionsövningar framdeles förläggas till sådana tidsperioder att jordbrukets intressen bättre beaktas.

Då den andra av interpellantens frågor är av mera allmän natur besvarar jag denna först.

Det går över huvud taget inte att välja en tidpunkt för repetitionsövningarna som tillfredsställer alla olika yrkeskategorier. Vissa olägenheter för arbetsmarknaden äro ofrånkomliga. Det gäller här att få bästa möjliga resultat ur riksförsvarets synpunkt — både när det gäller utbildning och när det gäller beredskap — och att samtidigt all möjlig hänsyn tages till samhällslivets krav. Denna avvägning har resulterat i, att huvuddelen av repetitionsinkallelserna förlagts till hösten och endast omkring en tredjedel till våren.

Nu är det ju så, att de värnpliktiga, som gjort sin första tjänstgöring, rycka ut från denna i slutet av mars. De som äro verksamma inom jordbruket bli sålunda disponibla för vårbruket. Huvuddelen av nästa åldersklass rycker in i slutet av maj, då vårbruket bör vara avslutat. Detta neutraliserar i icke obetydlig grad följderna för jordbruket av inkallelserna till vårrepetitionsövningarna. Under tiden mellan dessa data — det s. k. värnpliktsfria uppehållet — är befälstillgången god, särskilt i fråga om aktivt befäl, och därför kan man räkna med ett gott utbildningsresultat vid repetitionsövningsförbanden.

Att förlägga de repetitionsövningar, varom här är fråga, till exempelvis november—februari skulle vara mera ogynnsamt ur effektivitetssynpunkt. Det är först och främst inte möjligt att disponera tillräckligt antal aktiva instruktörer. Visserligen kan man få fram det nödvändigaste befälet till de stora krigsförbandsvisa övningarna i september—oktober, men detta är möjligt endast genom en bottenskrapning av tillgångarna på stabspersonal, lärare och elever i militära skolor. Skolorna måste i allmänhet stängas helt under denna tid, och dessutom måste man ta i anspråk befäl, som går i det ordinarie utbildningsarbetet. Men under vintern måste skolorna få arbeta normalt, och även i övrigt är en sådan extrabelast-

Svar på interpellation ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.

ning under året det mesta som kan presteras ur personalsynpunkt.

Våra förläggningsutrymmen och utbildningsanordningar medge inte samtidig tjänstgöring i anslutning till kaserterna. Under förhösten löses denna fråga relativt lätt med tält, baracker och andra tillfälliga förläggningståtgärder. Under vintern däremot — det veta vi av erfarenhet — möjliggöra sådana förläggningar inte en rationell användning av övningstiden, enär hälsotillståndet då blir mindre gott. Man måste komma ihåg att det övervägande flertalet inte har samma vana vid utomhusliv under vintern som jordbrukare och skogsarbetare. Den sistnämnda yrkeskategorien skulle f. ö. vid en inkallelse under vintermånaderna drabbas hårt, då skogsarbetarna ha sin högkonjunktur denna tid på året.

Herr Hansson har bl. a. uttryckt önskemål om en sådan omläggning av utbildningsverksamheten, att det »värnpliktsfria uppehållet» skulle infalla i januari—mars. Det skulle leda alltför långt att gå in på den frågan i detalj. Såväl 1945 års försvarskommitté som 1948 års värnpliktskommitté har ventilerat dessa problem ingående och kommit till resultatet, att det vore olämpligt. Låt mig erinra om att det bl. a. skulle omöjliggöra en godtagbar vinterutbildning och att det säkerligen skulle frambringa ett års försening av värnpliktstjänstgöringen för den studerande ungdomen.

Mitt svar i denna del av frågan måste därför bli, att jag icke avser att föreslå några principiella förändringar i det nu tillämpade sättet för de värnpliktigas fullgörande av repetitionsövningar vid armén.

Vad beträffar den första delen av frågan, som direkt berör årets våromgång, vill jag säga följande.

Det värnpliktsfria uppehållet infaller i år mellan den 29 mars och den 25 maj. Under överläggningarna mellan

arméstaben och arbetsmarknadsstyrelsen angående förläggningen av våromgångens repetitionsövningar föreslog arbetsmarknadsstyrelsen med hänsyn till vårbruket, att nämnda repetitionsövningar inom de sydligaste delarna av landet samt på Gotland skulle förläggas till tiden 24 april—25 maj. Vårbruket skulle exempelvis inom Malmöhus län, där de flesta av de här berörda värnpliktiga höra hemma, enligt arbetsmarknadsstyrelsen i stort sett medhinnas före den 24 april, om normala väderleksförhållanden komme att råda. De värnpliktiga rycka sedan ut från repetitionsövningen i början av den period, då sommarskötseln av sockerbetorna pågår.

En överslagsberäkning har givit vid handen, att av de i Skåne i vår inkallade omkring 4 800 värnpliktiga äro omkring 20 procent jordbrukare, d. v. s. något mindre än 1 000. Där verkligt bärande skäl föreligger kan vederbörande regementschef bevilja anstånd åt högst 5 procent av de inkallade, varvid dock är att märka att även andra än jordbrukare kunna vara i behov av anstånd. Att bedöma kollektiva anståndsansökningar från en yrkesgrupp är inte möjligt. Den värnpliktige får samtidigt med inryckningsordern bl. a. anvisningar om hur han skall förfara för att begära anstånd. I anvisningarna anges en tidpunkt före vilken anståndsansökan skall ha inkommit till vederbörande regementschef. Det är av stor vikt att bestämmelserna följas av den värnpliktige, ty endast härigenom finnas möjligheter för myndigheterna att rättvist bedöma ansökningarna. Om antalet ansökningar, som regementschefen och länsarbetsnämnden anse välmotiverade, överstiger 5 procent av de inkallade, avgöra högre myndigheter ärendena efter samråd med arbetsmarknadsstyrelsen. Förra våren beviljades i Malmöhus län omkring 6 procent anstånd, av vilka huvuddelen kom jordbrukarna

Svar på interpellation ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.

till del. Trots att våromgången 1951 var förlagd till en för jordbruket olämpligare tidpunkt än i år synes vårbruket 1951 ha kunnat genomföras utan större komplikationer.

Jag vill slutligen framhålla, att jag är fullt medveten om de svårigheter som särskilt jordbrukarna ha vid vårinkallelser, och såväl inom departementet som vid övriga berörda myndigheter följes denna fråga med stor uppmärksamhet. Men om de stora kostnader, som nedläggas på riksförsvaret, skola ge avsett resultat, måste vi räkna med vissa personliga uppoffringar. Min strävan är att tillse att de medel, som anvisas för utbildningen av de värnpliktiga, användas på det för landet bästa sättet, så att dessa uppoffringar verkligen tjäna sitt syfte.

Härefter anförde:

Herr HANSSON i Skegrie: Herr talman! Jag skall be att få tacka herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet för det snabba svaret på min interpellation. Jag nödgas emellertid också säga, att innehållet i svaret inte är lika tillfredsställande som snabbheten.

Jag förstår mycket väl att det är svårt att förlägga de inkallelser, som skola äga rum på våren, till en sådan tid att icke jordbrukets intressen och de militära intressena kollidera. När herr statsrådet säger, att han har förståelse för dessa jordbrukares svårigheter, så tvivlar jag inte på detta. Jag vill emellertid säga, att denna förståelse knappast kommer fram i det svar, som statsrådet här har lämnat. Detta svar tycks närmast avse att behandla jordbrukets arbetskraftförmåga över huvud under inkallelseperioder. Det är en mycket viktig sak, men det är inte det som här är det primära, det är inte det jag har interPELLERAT om, utan inkallelsen av jordbrukaren själv.

I allmänhet är det på det sättet, att

jordbrukarna mycket väl förstå nödvändigheten av att beredskapen upprätthålles, och det är säkert ganska sällsynt att en jordbrukare begär uppskov för en anställd arbetare. Men då det gäller honom själv kunna avsevärda svårigheter uppstå för honom. Problemet är inte så enkelt som vad som framskymtar i interpellationssvaret, där det heter, att om de stora kostnader, som läggas ned på försvaret, skola ge avsett resultat, måste vi räkna med vissa personliga uppoffringar. Ja, det är alldeles självklart att det måste bli uppoffringar vid inkallelser, men huvudsaken är att dessa uppoffringar tagas ut så rättvist och fördelas så jämnt som möjligt på alla yrkesgrupper. Det går nog inte att komma ifrån det faktum, att inkallelser av egna företagare inom jordbruk eller trädgårdsodling drabba hårdare än när det gäller inkallelser av andra yrkesgrupper på en så relativt kort tid. Det är nämligen på det sättet beträffande jordbrukare och trädgårdsodlare, att under den tid, när vegetationen börjar, alltså vårtiden, grundlägges dessa människors hela årsinkomst. Vad gagnar det då, som herr statsrådet säger, att det finns nyutryckta rekryter som kunna träda till, om arbetsledaren själv blir inkallad? Det gäller framför allt sådana gårdar, där jordbrukarna äro ensamma eller ha anställda som inte äro kompetenta att överta ledningen av driften.

I slutet av svaret uttalar statsrådet: »Min strävan är att tillse att de medel som anvisas för utbildningen av de värnpliktiga användas på det för landet bästa sättet, så att dessa uppoffringar verkligen tjäna sitt syfte.» I detta uttalande har väl herr statsrådet givit saken en onödig tillspetsning. Det är väl ingen som har bestritt eller bestrider detta, men det är nog många som anse, att jordbruksproduktionen är en mycket viktig faktor i försvarsberedskapen och att förläggandet av en värnplikts-

Svar på interpellation ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.

utbildning så, att den i många fall kan äventyra denna produktions fulla kapacitet, knappast är det bästa sättet att använda pengarna för försvarsändamål.

Jag har tagit upp frågan om huruvida undersökningar ha gjorts i syfte att man skall erhålla en ur jordbruksynpunkt lämpligare inkallelsetid. Herr statsrådet hänvisar därvidlag till tidigare utredningar, som kommit till det resultatet, att det inte är möjligt att få en bättre förlagd inkallelsetid än den man nu har. Jag är inte alldeles övertygad därom, åtminstone inte av de skäl som ha anförts i svaret, men kanske herr statsrådet muntligen kan komplettera detta. Det är mycket viktigt att de värnpliktiga — jag tänker då framför allt på jordbrukarna — få klart för sig vilka svårigheter ur militär utbildningssynpunkt det skulle vålla om man förlade inkallelserna till annan tid. De böra få veta om den nuvarande ordningen är alldeles nödvändig och inte går att ändra. En sådan upplysning skulle vara av stort värde för dem, och jag vill på nytt understryka att herr statsrådet kanske kan komplettera vad han har framhållit i svaret, ty de argument som han där har framfört tycker jag inte äro alldeles övertygande.

Jag förstår att det måste vara en fördel att förlägga dessa repetitionsövningar till tiden mellan den ena ordinarie värnpliktskontingentens utryckning och nästa kontingents inryckning, men frågan är om inte det intervall som nu finns skulle kunna förläggas till en annan tidpunkt. Jag vet att det är svårt för en lekman att i en dylik fråga fälla omdömen som kunna sägas vila på fast grund, men man gör i alla fall en hel del reflexioner ute i landet. Jag skall be att här få återge några av dem.

Nu är det ju så, att den s. k. rekrytfrida tiden detta år infaller mellan 29 mars och 25 maj. Man kan ifrågasätta om inte utryckningen, som i år sker 29 mars, i stället kunde förläggas åt oss

säga till 28 februari. Då skulle detta intervall omfatta hela mars månad, och man kunde ha repetitionsövningar just under denna tid. Även om utryckningen ägde rum 28 februari skulle, tror jag, vinterutbildningen, som jag förstår måste infalla mot slutet av utbildningstiden, kunna bli lika effektiv. Jag säger detta bara för att kunna få frågan belyst av herr statsrådet.

En annan fråga som lekmannen ställer sig är, om det är nödvändigt att hela värnpliktsårgången skall inkallas på en och samma gång. På grund av vårt lands geografiska utsträckning bli ju förhållandena ganska olika i olika landsdelar. Man skulle kanske kunna tänka sig en förskjutning, låt oss säga så att man inkallade de värnpliktiga den 1 maj i de södra delarna och liksom nu den 1 juni i andra delar av landet. Man skulle då åtminstone i de södra delarna få mars månad frilagd för repetitionsövningar.

Vad sedan beträffar den studerande ungdomen förstår jag svårigheten att passa ihop dess intressen och militärerens, men jag vill minnas att det har varit så förr, att dessa studerande kallats in efter de andra värnpliktiga.

En annan synpunkt som många av dessa något äldre värnpliktiga ha är, att de som tillhöra lokalförsvarsförbanden skulle kunna förläggas vid regementen som ligga nära hemorten. Därigenom skulle de kunna vinna, att de vid en eventuellt utvidgad permissionsrätt skulle kunna i viss mån leda driften vid sina jordbruk. Jag har den uppfattningen att utbildningen av värnpliktiga som tillhöra lokalförsvarsförbanden kan förläggas till nära nog vilket regemente som helst.

Jag har alltså den meningen, att det finns en hel del frågor som ännu inte äro ordentligt klarlagda och som, såvitt jag kan bedöma, skulle kunna lösas på ett bättre sätt.

Går jag så till detta års inkallelser, tror jag det alltid kommer att uppstå

Svar på interpellation ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.

svårigheter med att fastställa tiden för repetitionsövningarna inom de olika militärområdena så länge man bibehåller denna olämpligt valda tid för övningarna. I år har man fastställt tiden för de södra delarna av landet till 24 april—25 maj och har beräknat att vårbruket då skall vara avslutat, men alla sådana beräkningar måste naturligtvis bli rena gissningar. I de sydliga delarna av landet bör enligt min mening inga inkallelser av egna jordbrukare och trädgårdsodlare ske efter 1 april. Nu för tiden är nämligen inte vårbruket inom jordbruket och trädgårdsskötseln avslutat med sådden av spannmål eller frö, utan därefter ägnar man sig rätt länge åt s. k. växtvård med besprutning och bepudring mot ogräs och skadedjur, och det är en ingalunda oviktig detalj i modernt jordbruk och modern trädgårdsodling. Om t. ex. bepudringen mot vissa skadedjur försummas några dagar, kan hela skörderesultatet vara allvarligt hotat. Man kan inte begära att anställd arbetskraft åtminstone i allmänhet skall ha kompetens att avgöra när sådana arbeten skola ske.

Den uppgift som här lämnades angående antalet inkallade jordbrukare ger enligt min mening en skrämmande bild av läget för dessa. Det nämndes att av 4 800 inkallade värnpliktiga i Skåne 20 procent eller omkring 1 000 äro jordbrukare. Det är då anmärkningsvärt, att det antal som vederbörande regementschef kan bevilja anstånd för nu har satts till endast fem procent. I ett interpellationssvar i liknande ämne, som avgavs 1949, angavs detta antal vara tio procent, alltså dubbelt så stort. Jag tror det vore skäl i att åtminstone bibehålla detta utrymme för regementschefernas möjlighet att bevilja anstånd. Jag har nämligen den uppfattningen att det vore avsevärt smidigare om regementscheferna finge en vidgad rätt i detta fall, ty åtminstone i den mån jag har kunnat kontrollera saken, har man i all-

mänhet mött förståelse från regementschefens sida. Den långsamma tågordningen, när ansökningarna skola passera de högre myndigheterna, åstadkommer många gånger, att de inkallade få sväva i okunnighet ända till dagen eller dagarna före inkallelsen. Detta kan icke vara någon riktig ordning.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag säga, att jordbrukarna och trädgårdsodlarna för det första drabbas hårdare av militärinkallelserna än de flesta andra yrkesutövare, på grund av att de inkallas på så olämpliga tider som nu är fallet. För det andra råder det inte någon övertygelse bland nämnda yrkesutövare om att allt gjorts som kunnat göras härvidlag. För det tredje är det en allmänt utbredd åsikt bland de inkallade, att ett smidigare förfarande vid anordnandet av repetitionsövningarna sannolikt borde kunna tillämpas utan att man därför behöver riskera att komma i konflikt med militära beredskapskrav.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **TORSTEN NILSSON**: Herr talman! Den ärade interpellanten tycks ha den uppfattningen, att mina slutord i interpellationssvaret vore en tillspetsning, som blivit gjord i anledning av den framställda interpellationen. Så är emellertid icke fallet. Jag måste dock säga, att sedan jag nu suttit och lyssnat på herr Hansson i Skegrie, skulle jag inte ha något emot en sådan tillspetsning, ty, ärade kammarledamöter, det måste väl ändå föreligga vissa svårigheter även för andra yrkesgrupper än jordbrukarna vid militärinkallelser! Tror inte herr Hansson i Skegrie, att t. ex. en hantverkare, som skall leva av sin firma och sin verksamhet, också måste brottas med svårigheter? Det är inte något som bara drabbar jordbrukarna, även om jag medger — vilket jag också framhållit i interpellations-

Svar på interpellation ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.

svaret — att jordbruket kan ha tyngre bekvämligheter att övervinna.

Vidare torde det vara klart, och det bestrides av ingen, att den som skall göra sin värnplikt, måste göra vissa uppoffringar. Jag vill inte närmare gradera arten av dessa uppoffringar. Det kan hända att de drabba dem, som ha det sämst ställt ekonomiskt, hårdare än andra; och vilka som ha det sämst ställt ekonomiskt, skall jag inte ge mig in på i detta sammanhang. Ostridigt är dock att det från myndigheternas sida har gjorts allt för att tillmötesgå jordbrukarnas berättigade intressen.

Om herr Hansson i Skegrie i likhet med mig varit i tillfälle att närmare studera hur exempelvis arbetsmarknadsstyrelsen i samarbete med arméstaben har suttit och räknat veckor och dagar för att kunna förlägga repetitionsövningarna till den för jordbruket och jordbrukarna bästa tidpunkten, så skulle herr Hansson icke ha tvivlat på de strävanden, som gjorts och göras för att tillmötesgå jordbrukarnas önskemål. Det är ett verkligt knåp göra, det kan jag försäkra, och jag vet att arbetsmarknadsstyrelsen har lagt ned ett mycket erkännansvärt arbete för att tillmötesgå jordbrukets krav. Jag vet också, att arméstaben har tillmötesgått arbetsmarknadsstyrelsens förslag i dessa avseenden.

Sedan kan man naturligtvis alltid resonera om huruvida man kan förskjuta tiden för militärtjänstgöringen och vilka resultat detta skulle kunna medföra, men, herr Hansson i Skegrie, vi ha inte mycket att välja på. När den 20-dagarsförlängning av första tjänstgöringen kommer till, som riksdagen redan har beslutat för innevarande årsklass, så rycka de värnpliktiga ut den 28 mars. Den 28 maj rycker så den nya värnpliktskontingenten in. Ungefär 25 procent av dessa, nämligen de till underbefäl uttagna, skola rycka in redan den 8 maj, därest den proposition

som kommer blir godkänd. Dessa 25 procent utgöra 8 000 av de cirka 30 000, om vilka här är fråga.

Vad uppnå vi då, om vi företa den förskjutning, som herr Hansson i Skegrie här tänkt sig? Jo, vi uppnå att de jordbrukarungdomar, som nu ha möjlighet att arbeta i jorden, icke få denna möjlighet, eftersom de då ligga inkallade. I stället få de till repetitionsövningarna uttagna möjlighet att delta i jordbruket. Där har man försökt ordna det så — och det har gjorts också av militära skäl — att när de till första tjänstgöringen inkallade träda i tjänst, äro de till repetitionsövningarna inkallade fria och omvänt. Härav framgår, att vilka förskjutningar vi än företaga, kunna vi ändå icke uppnå några väsentliga fördelar.

Sedan vill jag också framhålla, att vi ha möjlighet att i de enskilda fallen tillmötesgå berättigade önskemål om uppskov. Det sker ständigt. För det första ha vi de fem procenten, som regementscheferna kunna bevilja. Om det icke räcker till, kunna andra möjligheter tillgripas. Jag vill i detta sammanhang säga, herr Hansson, att jag har gått igenom åtskilliga uppskovsansökningar. Denna verksamhet har uppenbarat för mig att det inte går att i klump befria vissa yrkeskategorier. Sådana önskemål ha framställts vid möten som anordnas ute i landet. När länsarbetsnämnderna undersökt omständigheterna kring vissa uppskovsansökningar i vilka värnpliktigt uppgjivit, att det inte finns någon, som kan sköta gården under hans militärtjänstgöring, har det nämligen ofta visat sig, att det har funnits en broder eller någon annan anförvant, som kunnat överta arbetet på gården. Det är erfarenheter jag gjort under den korta tid jag har sysslat med dessa ting.

Till vad som här sagts vill jag sedan endast foga ytterligare en uppgift, som i någon mån belyser de upplysningar

Svar på interpellation ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.

av allmän karaktär, som i sådana här sammanhang stå att erhålla. Jag fick häromdagen en uppgift om att i en kommun i Skåne, där det fanns sammanlagt 87 jordbrukare, 33 voro inkallade. Jag försökte kontrollera denna uppgift, och det visade sig därvid, att det var fråga om en storkommun, i vilken tre mindre kommuner voro inräknade. Denna storkommun hade 78 inkallade. Det visade sig vidare, att i den mindre kommunen, där 33 jordbrukare uppgävos ha blivit inkallade, endast sex hade begärt anstånd. Vårre var det inte, när man letade fram de konkreta siffrorna i fallet.

Herr talman! Jag kan försäkra den ärade interpellanten, att vi skola ägna den fråga han tagit upp all möjlig uppmärksamhet även i fortsättningen, men jag tror inte det är riktigt att man för en speciell yrkeskategori trissar upp svårigheterna i alltför hög grad vid jämförelse med vad andra yrkesutövare få vidkännas, vilka förvisso också äro beredda att göra sin plikt mot landet.

Herr PERSSON i Svensköp: Herr talman! Jag vill inte göra några invändningar gentemot försvarsministerns förklaring, att det i detta fall är de militära intressena och de militära behoven som i första hand böra tillgodoses, men jag vill dock understryka de av interpellanten påtalade svårigheterna för den jordbrukande befolkningen vid den militärtjänstgöring, som det här är fråga om.

Jag begärde egentligen ordet för att säga, att vad som närmast har föranlett undran i jordbrukarleden denna gång är, att arbetsmarknadsstyrelsen har medverkat vid bestämmandet av de tider, inom vilka ifrågavarande tjänstgöring skall förläggas, och att man därvid kommit till tider, som för de berörda jordbrukarna ofta ställa

sig mycket ofördelaktiga. Jag är medveten om att jordbruksförhållandena äro ganska olikartade inom de områden, som ligga inom det distrikt, som beröres av militärinkallelserna. I kustlandet och nere på slättbygden kan man under lyckliga omständigheter räkna med att vårbruket i huvudsak är avslutat vid den tidpunkt, då militärtjänstgöringen skall börja, men det är ju lika uppenbart att inåt bygden på det stora sydsvenska höglandet och även i de delar av sydsvenska höglandet, som ligga i Malmöhus län, är det så, att i normala fall tar vårbruket sin början just vid den tidpunkt när militärinkallelserna komma.

I detta sammanhang vill jag erinra om att inom dessa jordbruksbygder på sydsvenska höglandet har man ett större antal ensambbrukare, och för dem erbjuder det betydande svårigheter att komma ifrån sitt arbete under den tid vårbruket pågår.

Jag tror därför att man med skäl kan göra gällande, att den tidpunkt, varom här är fråga för militärinkallelserna, för många jordbrukare inom detta område är den mest olämpliga som kan förekomma under året. Jag har med det sagda inte velat bestrida de svårigheter, som kunna föreligga att förlägga militärinkallelserna till en tidpunkt, som passar alla jordbrukare i Sydsverige, men det har som sagt förvånat oss att arbetsmarknadsstyrelsen tagit den ståndpunkt den gjort och bortsett från de mycket stora svårigheterna för de jordbrukare, om vilka jag här har talat.

Herr HANSSON i Skegrie: Herr talman! Herr statsrådet nämnde här att man prövat vissa ansökningar om anstånd med militärinkallelser som visat att något sådant inte var berättigat därför att det fanns släktingar, som kunnat överta ledningen av jordbruket. Jag beklagar om det finns folk, som

Svar på interpellation ang. åtgärder till förhindrande av att jordbrukare, som i vår inkallas till repetitionsövning, därigenom hämmas i sin yrkesutövning, m. m.

missbrukat möjligheten att få anstånd, men det är inte för dem jag här för talan, utan det är för alla dem som inte ha möjlighet att sätta en arbetsledare i sitt ställe. Det är de som drabbas av dessa inkallelser. Man får därför inte ta dem som göra sig skyldiga till missbruk till bevis för att faran här inte är så stor.

Jag förstår mycket väl att det är många andra yrkesgrupper som kunna drabbas av inkallelse. Men det finns ändå den skillnaden i förhållande till låt mig säga den kategori som statsrådet nämnde, nämligen hantverkarna, att om en hantverkare inkallas i april är detta inte något att jämföra med en jordbrukare, som inkallas under samma tid. När en hantverkare kommer ut från sin militärtjänstgöring äro hans möjligheter att fortsätta sin rörelse ungefär desamma som de voro när han blev inkallad. Hans inkomster under övriga delar av året påverkas inte i samma grad som om en jordbrukare inkallas omedelbart före vårbruket, då hela hans årsinkomst grundlägges.

Det är mycket betydelsefullt hur konstgödselspridningen utföres, ty det kan bli både för mycket och för litet. Det är värdefullt att sådden verkställles med rätt utsädesmängd. Allt detta är avgörande för den inkomst jordbrukaren skall ha att hämta någon gång i augusti eller september. Göres något fel den tid vårbruket skall utföras kan detta inte rättas till under den övriga delen av året. Detta är därför obestridligen den kategori, som löper den allra största risken. Det är inte många andra som få räkna med sådana följdverkningar av vad som sker på ett tidigt stadium av året.

Det sades här, att man tillmötesgått jordbruket så långt man kunnat. Ja, det är en sanning med måhända en viss modifikation, ty när 1948 års värnpliktskommitté diskuterade dessa sa-

ker diskuterade man bland annat två alternativ. Man skulle, enligt det ena, inkalla de värnpliktiga i två omgångar, en omgång någon gång på vårsidan och en på höstsidan. Detta, sade man, skulle ur jordbrukets synpunkt vara fördelaktigt, och det är självklart att det är det, men det skulle naturligtvis ur militär utbildningssynpunkt inte vara så fördelaktigt. På vissa förband skulle man få en för liten kontingent, och det skulle betyda ett missbruk av befälskårens tjänstetid. Därför gick man in för det andra alternativet, att man skulle inkalla alla värnpliktiga på en gång. Man sirök emellertid tydligt under i utredningen, att detta kom att missgynna jordbruket.

Alltså har man här vägt mellan de militära intressena och jordbrukets intressen och slutligen fattat den ståndpunkten, att de militära intressena borde gå i täten. Det är klart att det är svårt att avgöra, vilket som är det allra viktigaste. Skall man bedöma det hela ur militär synpunkt måste man i första hand tänka på det militära, men som jag nämnde äro möjligheterna att upprätthålla jordbrukets produktion viktiga inte minst även ur militär synpunkt.

Jag vill återigen försöka att ta statsrådet ur den missuppfattning som han tydligen svävar i när han säger, att man med nuvarande anordning kan låta en del av de värnpliktiga som rycka ut i slutet av mars träda till i jordbruket. Ja, det är gott och väl när man har arbetsledare. Om jag t.ex. skulle få en anställd inkallad, så kan jag klara mig med en annan person, men om jag själv blir inkallad och inte har någon att kunna lämna ledningen till, är det inte samma sak. Och dessa unga pojkar som komma ut från värnplikts-tjänstgöringen äro väl i allmänhet inte kapabla att överta driften vid ett jordbruk eller en trädgårdsodling. Det är där den stora skillnaden ligger, och

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

det viktigaste är att man slår vakt kring de egna företagen.

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet TORSTEN NILSSON: Bara ett par ord med anledning av herr Hanssons senaste anförande. Han sade, att 1948 års värnpliktsakkunniga hade tagit det alternativ som endast till två tredjedelar tillvaratog jordbrukets intressen. Ja, herr Hansson, man tillmötesgick verkligen jordbruket så långt man kunde. Men eftersom det gällde försvaret kunde man väl icke begära, att försvarets intressen skulle komma helt bort för jordbrukets skull.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD, som yttrade: Herr talmann! I en med andra kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Birke — under framhållande bland annat att hyresvärdet å villafastigheter i allmänhet schablonmässigt fastställdes till viss procent av taxeringsvärdet — till mig framställt följande fråga:

Anser herr statsrådet det vara riktigt och rimligt att de årliga taxeringsnämnderna vid fastställande av hyresvärden på grundval av de nya taxeringsvärdena iakttaga moderation och i allmänhet tillämpa ett lägre procenttal för erhållande av bruttohyresvärdet än vid de årliga taxeringarna på grundval av de nuvarande taxeringsvärdena?

I anledning härav får jag anföra följande.

Enligt gällande bestämmelser skall

värdet av bostadsförmån beräknas med ledning av i orten gällande hyrespris eller, om så inte kan ske, efter annan lämplig grund. Detta innebär, att taxeringsmyndigheterna avsetts skola i varje särskilt fall pröva värdet av bostadsförmånen. I praktiken har det emellertid visat sig ofrånkomligt att arbeta med vissa schabloner. Sålunda brukar i de lokalt utfärdade anvisningarna för taxeringsarbetet angivas att hyresvärdet kan uppskattas till viss procent av fastighetens taxeringsvärde. En sådan anvisning är icke bindande för beskattningsnämnderna eller skattemodstolarna. Kungl. Maj:t saknar befogenhet att meddela anvisningar av förevarande slag och har givetvis icke heller gjort detta.

De lokalt rekommenderade schablonreglerna grunda sig på den för villafastigheterna gällande hyresnivån och dennas genomsnittliga relation till taxeringsvärdena. När schablonreglerna uppställas, måste man alltså ha vetskap om de hyror, som utgå i sådana fall då villafastigheter uthyrs av ägaren. Undersökningar i sådan riktning företagas därför genom länsstyrelsernas taxeringsavdelningar.

En omprövning av rekommenderade schabloner sker årligen i samband med fastställandet av de lokala taxeringsanvisningarna. Självfallet kommer så att ske även det år, då de nya taxeringsvärdena bli tillämpliga, d. v. s. första gången vid 1953 års inkomsttaxering. Huruvida någon sänkning av procentsatsen därvid kommer att ske, blir uppenbarligen beroende av vad som framkommer rörande relationen mellan då konstaterad hyresnivå och de nya taxeringsvärdena. Det bör alltså uppmärksammas, att höjda taxeringsvärden i och för sig icke medföra höjda hyresvärden. Genom den översyn av de lokala anvisningarna, som numera årligen företages av riksskatte-nämnden, finnas vidare ytterligare för-

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

utsättningar för att schablonreglerna bli enhetliga och leda till rättvisande resultat.

Av vad jag i det föregående anfört framgår att någon anledning till ingripande i form av ändrad lagstiftning enligt min mening icke uppkommer på grund av att taxeringsvärdena kunna komma att höjas.

Jag får slutligen tillägga, att det av interpellanten berörda spørsmålet skulle komma i ett i viss mån annat läge, därest det av 1950 års skattelagssakkunniga framlagda förslaget till nya regler för taxering av inkomst av en- och tvåfamiljsfastigheter skulle genomföras. Detta förslag innebär en vidsträcktare schablonisering av taxeringen av villafastigheter, därvid det skulle ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till rådande ränteläge och hyresnivå fastställa den procentsats efter vilken intäkten skulle beräknas.

Vidare anförde:

Herr **BIRKE**: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för finansdepartementet för hans svar på min interpellation. Jag vill också gärna uttrycka min tillfredsställelse över att finansministern så klart ut sagt, att en höjning av taxeringsvärdena på villafastigheter inte i och för sig ger anledning till en höjning av hyresvärdena vid inkomsttaxeringen. Det är av stort värde, synes det mig, att ett auktoritativt uttalande gjorts på denna punkt, detta inte bara för villaägarna, som med viss oro avvaktat resultatet av de i år pågående taxeringarna, där fastighetsvärdena höjts ganska väsentligt. Jag tror också att det är av värde för taxeringsnämnderna, därest de skulle ha hyst någon tvekan på den punkten.

Departementschefen framhåller, att frågan blir aktuell först vid nästa års inkomsttaxering. Detta har jag, såsom jag också framhållit i interpellationen,

klart för mig. Jag har emellertid ansett att det skulle vara lämpligt, att man på ett tidigt stadium aktualiserade frågan eller redan nu, eftersom man ägnat stort intresse både i pressen och i andra sammanhang åt densamma. Villaägarna ha, som jag redan framhöll i interpellationen, varit oroliga för att taxeringsmyndigheterna skulle tillämpa samma schablon som tidigare. Detta skulle ju komma att betyda, att de nya taxeringsvärden som fastställas medföra en högre inkomstskatt för villaägarna, och dessa skulle på så sätt få en indirekt hyreshöjning, medan hyresgästerna i gemen ha sina hyror fastlåsta. Det har förefallit mig lämpligt att utgångspunkterna bli klarlagda i god tid.

Vad statsrådet sedan anfört rörande 1950 års skattelagssakkunnigas förslag till nya regler för taxering av inkomst av en- och tvåfamiljsfastigheter anser jag inte att jag har anledning att ta upp i detta sammanhang. Jag vågar dock uttrycka den förhoppningen, att finansministern skall noga pröva de invändningar som gjorts och komma att göras från en del remissinstanser. Det gäller ju dock här, att om det systemet införes, kommer det att för villaägarna innebära ett helt nytt inkomstbegrepp.

Herr **FAGERHOLM**: Herr talman! Det är ju så som bekant, att beskattningsmyndigheterna, vilket också framhållits i debatten, begagna sig av schabloner vid inkomstberäkningarna. Detta gäller inte bara i fråga om värdet av bostadsförman, det gäller i en rad andra sammanhang. Ett exempel är de schabloner, som utfärdas beträffande själva fastighetstaxeringen som sådan och som väl i mångt och mycket emanerar från högsta ort. I själva verket är detta system med informella anvisningar till beskattningsmyndigheterna, något som ligger vid sidan om skattelagarna. Det är ett system, som är värt att ägna en viss uppmärksamhet.

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

De schabloner som utfärdas äro i vissa fall sådana att de på grund av schematiseringen stå i strid med gällande skattelagar eller skattedomstolarnas praxis och säkert inte skulle godkännas, om saken sattes på sin spets i högsta instans. Jag skall inte ta upp tiden med några exempel, men det förhåller sig på det sättet. Ofta äro utfärdarna av dessa schabloner nog fullt medvetna om detta förhållande, men de säga att man för att nå enkelhet i taxeringsarbetet får gå den vägen.

Med andra ord, här föreligger en »skattelagstiftning» vid sidan av skattelagarna och en »skattelagstiftning», som aldrig underställs riksdagen eller i övrigt underkastats någon mera allmän granskning. Den möjlighet den skattskyldige har att komma till rätta med oriktiga schabloner är helt naturligt att han hos vederbörande skattedomstolar överklagar det taxeringsresultat som framkommit med användning av schablonerna.

Nu är det emellertid dess värre så, att det mest tidsödande som för närvarande finns i rättskipningen just är att överklaga i en skattefråga. Enligt en uppgift, som nyligen tillkännagavs i pressen, drar det ungefär sju år innan regeringsrätten hinner att avgöra en taxeringsfråga räknat från det taxeringen överklagades i provningsnämnden och till det regeringsrätten givit sitt utslag. Detta medför reellt sett att dessa schabloner, som tillämpas för de berörda skattedragarna, få samma effekt som om det varit fråga om en i vanlig ordning utfärdad skattelag, ty vanligt folk kan ju inte hålla på med att överklaga och ha saken gående i sju år. Detta innebär helt naturligt en belastning för de skattskyldiga, och den schablonmässiga bedömningen betyder ett oregerat förfarande som inte är vidare trevligt.

Jag vill emellertid ha klart sagt ifrån, att jag lastar inte beskattningsmyndig-

heterna för dessa schablontaxeringar. Schabloniseringen är i själva verket betingad av den akuta överansträngning som hotar taxeringsarbetet.

Jag tror, och det har också sagts mig från många erfarna taxeringsmäns sida, att riksdag och regering alldeles övervärderat de möjligheter de lokala myndigheterna ha att bemästra den flödande skattefloran.

Med det sagda som bakgrund vill jag i likhet med herr Birke uttala min stora tillfredsställelse över finansministerns klagörande beträffande hyresvärdena, och att det sålunda klart sagts ifrån att det inte är någon »skattelag» som föreskriver, att hyresvärdet av en fastighet skall stå i visst procentuellt förhållande till taxeringsvärdet. I den mån det finns sådana schabloner komma de sålunda att tagas under granskning i samband med att nya taxeringsvärden fastställas. Jag skulle bara vilja uttala den allmänna förhoppningen att man är lika snabb när det gäller att meddela denna riktlinje — att man alltså inte skall vara bunden av de tidigare schablonerna — som när det gäller att sprida kännedom om en uppfattning, att åtgärder borde gå i skärpande riktning.

Herr talman! Det praktiska taxeringsarbetet är utomordentligt komplicerat, och ju mer komplicerat det blir, ju mer arbetskrävande och pressande det blir för myndigheterna, desto mer uppammar detta hos ohederligt folk försök att på olika vägar komma ifrån den skattskyldighet, som rätteligen åligger dem. Jag tror därför, herr talman, utan att alls ingå på det kommittéförslag, som nu föreligger beträffande »Inkomst av annan fastighet» att det är av hög angelägenhetsgrad att det förenklingsarbete beträffande skatteförfattningarna, som signalerats, drivs med största möjliga snabbhet och att man inte fortsätter med de tillkrånglade metoder i fråga om skatteförfattningar, som nu tillämpas. Vi behöva inte bara lägre skatter,

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

herr finansminister, vi behöva också enklare och mera lättöverskådliga skattebestämmelser. Herr talman! Jag har i detta sammanhang även velat ge uttryck åt sistnämnda uppfattning, ty för närvarande sucka ju både skattedragarna och skattemyndigheterna över skattekinseriet.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet SKÖLD: Herr talman! Jag känner väl till att det kan ta lång tid att besvärsvägen få rättelse i en taxering, men det sker i alla fall, herr Fagerholm. Jag vet också att det går för sig att vinna rättelse beträffande schablon. Det ha exempelvis villaägarna i den förstad, där jag är bosatt, en god erfarenhet av. Där hade taxeringsnämnden bestämt 7 procent av taxeringsvärdet som hyresvärde, men det blev av regeringsrätten fastställt till 6,5 procent, och sedan har detta gällt i alla tider.

Nu ville jag här bara ha sagt att just den omständigheten, att skattelagarna blivit så krångliga och att det blivit så svårt för skattemyndigheterna att rå med arbetet, tvingar oss till att försöka skapa schablon. När vi inte kunna i alla detaljer se till den individuella rättvisan utan måste försöka uppnå en mer genomsnittlig rättvisa, är detta den enda väg som finns för att man skall kunna få skattelagarna tillräckligt enkla i tillämpningen. Men jag håller gärna med herr Fagerholm om att det naturligtvis är bättre, om dessa schabloner bestämmas i skattelagarna och av riksdagen än att de skola beslutas av lokala skattemyndigheter. Jag hälsar givetvis med allra största tillfredsställelse all hjälp jag kan få från riksdagens sida att förenkla skattelagarna. Hittills har jag icke varit bortskämd i det avseendet.

Herr OHLIN: Herr talman! Finansministern gjorde ett viktigt konstaterande, när han påpekade, att de höjda

taxeringsvärdena inte formellt, inte i och för sig betyda någon höjning av det beräknade bostadsvärdet. Frågan är väl i alla fall om inte det kommer att finnas en tendens i den riktningen, ifall inte något sker från centralt håll för att påverka frågans behandling.

Finansministern talade om att man skall ta hänsyn till hyresnivån på orten och att man även brukar beakta de villkor, på vilka villor uthyras. Nu förhåller det sig så, att det på grund av bostadsbristen ofta uttages relativt höga hyror vid uthyrning av villor. Jag tror att det är mycket önskvärt att det klart säges ifrån, att när hyresnivån på orten skall bedömas, bör man ta all möjlig hänsyn till utvecklingen av hyresnivån beträffande vanliga hyresbostäder. Det är inte nödvändigt att jämföra den ena bostadens kvalitet med den andra, utan det är fråga om den relativa utvecklingen, alltså att man, när det gäller hyresvärdets beräkning för villor och egna hem, tar hänsyn till omfattningen av *den procentuella stegring*, som ägt rum av hyreskostnaden i fråga om lägenheter. Ty om man inte gör det, skulle jag för min del våga förmoda, att det kan uppstå risk för att de höjda taxeringsvärdena i och för sig, på grund av en viss konservatism i fråga om den procent med vilken man räknar, komma att medföra en höjning av bostadskostnaden för ägare av egna hem.

Man får emellertid härvidlag inte förbise, att det finns andra omständigheter, som tendera att öka bostadskostnaden för denna grupp av medborgare. Jag skulle förmoda, att om det förslag till schablonmässig beräkning och reduktion av rätten till avdrag för reparationer, som nyligen utarbetats, skulle gå igenom, kommer väl detta att åtminstone i många fall innebära en höjd bostadskostnad. Sedan har man kanske även att nämna, att i den mån bestämmelserna för förmögenhetsskatten icke ändras kan en höjning av taxeringsvär-

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

det med 10 000 kronor betyda en höjning av förmögenhetsskatten även för icke särskilt väl situerade personer med i lägsta fallet 60 kronor, i andra fall med mera. Man kan naturligtvis säga att den siffran inte är stor, men den kan vara värd beaktande om den lägges till de andra skatteutgifterna.

Dessutom tillkommer den omständigheten att ortsavdragsreformen för många människor betyder en höjning av bostadskostnaden genom sin inverkan på kommunalskatten. Såvitt jag kan se, herr talman, finns det därför inte mindre än fyra olika faktorer, som mer eller mindre bestämt ha en tendens att verka i den riktningen, att de höja vad som direkt och indirekt kan betraktas som en bostadskostnad för ägare av egna hem och motsvarande bostäder.

Nu är det väl rätt naturligt om det allmänna intar den ståndpunkten, att olika folkgrupper böra ha en någorlunda likartad behandling i fråga om bostadskostnadens utveckling; jag tror att herr Birke var inne på detta redan i sitt anförande. Härvidlag vill jag endast ytterligare understryka, att de människor, som ha egna hem och andra egna bostäder, bidra till sparandet i landet på ett sätt som främjar bostadsförsörjningen. Dessa människor böra naturligtvis inte få en sämre behandling i fråga om bostadskostnaden än de som hyra lägenheter. Vi ha väl all anledning att uppmuntra folk att genom sådant eget sparande bidra till bostadsförsörjningen. Mig förefaller det alltså som om det allmänna hade anledning beakta risken för en olikartad behandling härvidlag och erinra sig att man åtminstone tidigare velat uppmuntra till byggande av egna hem etc. — i viss mån gör man det ännu i dag genom särskilda lånebestämmelser. Men då krävs det också att man fäster vikt vid att de olika samhällsätgärder, som kunna påverka bostadskostnaderna för en grupp medborgare, avvägas med hän-

syn till den behandling, som en annan grupp underkastas i detta avseende.

Finansministern nämnde att det föreligger ett förslag till en mer schablonmässig beräkning av bostadskostnaderna och att, om det går igenom, Kungl. Maj:t kommer att få ett större inflytande härvidlag än för närvarande. Jag vill ansluta mig till de synpunkter som här framförts — jag tror det var av herr Fagerholm — om önskvärdheten att få till stånd mer enhetliga och klara principer, som de lokala myndigheterna kunna gå efter.

När finansministern säger att han gärna vill ha hjälp från riksdagen när det gäller förenklingsmöjligheter härvidlag, vill jag ta fasta på detta och hemställa till finansministern att när frågan om riktlinjer för Kungl. Maj:ts inflytande på dessa schablonmässiga bestämmelser kommer till behandling han då ger riksdagen tillfälle att i tid ingående diskutera frågan och att regeringen för sin del — vilket säkerligen riksdagen skulle komma att göra — vid behandlingen av detta ärende under nuvarande inflationstider håller i minnet, att den ena gruppen av medborgare kan göra anspråk på en behandling paritetisk med den som en annan grupp får i fråga om bostadskostnaden.

Herr SJÖLIN: Herr talman! Jag ville påkalla en smula uppmärksamhet beträffande sommarstugornas beskattning. Som det nu är tycks det råda ett fullständigt godtycke, såväl när det gäller att fastställa hyresvärdet som när det gäller att medgiva begärda avdrag rörande reparationer och underhåll. I varje fall råder ingen likformighet på denna punkt mellan olika län, utan bruket varierar ganska betänkligt.

Enligt det prejudikat, som jag tror gavs av regeringsrätten 1948, skall en sommarstugas hyresvärde fastställas till en tredjedel intill hälften av i orten

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

gångse hyror, detta med hänsyn till att sommarstugorna inte begagnas under mer än kanske en tredjedel av året. I ett fall som jag känner till var det fullkomligt omöjligt att hos taxeringsnämnden få denna synpunkt beaktad. I stället för att sätta hyran till en tredjedel av i orten gångse hyror blev hyran tre gånger så stor som i orten gångse hyra för bostadslägenhet. Ett sådant förhållande måste väcka ganska mycken ovilja hos sommarstugeägarna, som därigenom få den känslan att de äro orättvist behandlade.

Jag har velat påpeka detta därför att det vore önskvärt att få någon rättelse och få likformighet till stånd på detta område. Nu kan man tycka att detta inte spelar så stor roll därför att fastighetsskatten är relativt liten, men det kan bli ganska betydande utgifter för den enskilde, i synnerhet om taxeringsvärdena komma att höjas. Dessutom är det ju så att hyror i hyreshus inte få höjas — det lägger hyresregleringslagen hinder i vägen för — men det hindrar inte att taxeringsnämnderna själva höja den en gång åsatta hyran i sommarbostaden till ett högre belopp.

Fröken VINGE: Herr talman! Jag vill inte underlåta att börja med att ge uttryck för ett beklagande av att detta interpellationssvar inte delats ut i kammaren. Man kan visserligen säga att så många talare uppträtt, att detta skulle kunna jäva ett påstående att det är svårt att delta i debatten, då man inte läst svaret, men risken är här ovillkorligen den, att man i debatten inte alltid kommer att hålla sig till det som finansministern velat framhålla i sitt svar.

Sedan skulle jag vilja säga att det säkerligen inte är en slump att denna interpellation framställt av en representant för Stockholms län, ty här i stockholmstrakten äro egnahemsägarna sär-

skilt bekymrade över vad de få höra — delvis ryktesvis — om de höjda taxeringsvärdena. Inom parentes vill jag påpeka att det är beklagligt att det förhåller sig på det sättet, att vederbörande inte få ett direkt besked om sin taxering utan måste vända sig till myndigheterna för att få reda på hur fastigheten taxerats; på den punkten har en motion väckts i riksdagen av herr Lindblom i första kammaren, och jag hoppas att denna motion kommer att leda till en ändring.

Det har visat sig på en del håll, där jag talat med olika personer, att höjningen av fastighetstaxeringen drabbat väldigt ojämnt. På många ställen har man tydligen tagit hänsyn till de på grund av bostadsbristen onaturligt uppskrivade saluvärdena på fastigheter och höjt taxeringsvärdena oerhört mycket. I ett extremt fall, som jag hört påpekats av en egnahemsägare, hade taxeringsvärdet höjts med 170 procent. Fastighetsägaren påstår, att anledningen är att fastigheten huvudsakligen utgöres av tomtmark. Man har ansett, att tomtmarken ur exploateringssynpunkt har stort värde. Men när ägaren nu inte tänkt sälja fastigheten för exploatering, så innebär ju förfarandet en höjning av hans bostadskostnader, som inte kan vara rimlig. Detta gäller naturligtvis under förutsättning att de omtalade schablonavdragen tillämpas enhetligt inom kommunerna, och det är särskilt det jag skulle vilja uttrycka en förhoppning om att man inte skall göra. I de kommuner, där jag talat med folk, visar det sig att taxeringsvärdena just på välbelägna fastigheter ha höjts särskilt kraftigt. Det innebär, att om samma schablonbestämmelse för hyresvärdena skall tillämpas över hela kommunen, så få de personer, som bo i mera välbelägna fastigheter, en höjning av vad de betrakta som sin hyra, utan att det finns någon objektiv anledning till detta.

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

Jag skulle vilja säga, att egnahemsägarna, åtminstone i den trakt där jag bor, i ganska stor utsträckning utgöras av människor i blygsamma ekonomiska omständigheter, som fått kalkylera nog, innan de vågat sig på att bygga, och som ha finansierat det hela kanske mindre med sparmedel än med egen arbetsinsats. De ha gjort en verklig insats i vår bostadsproduktion genom den fördubbling av arbetsbördan som de påtagit sig genom att vara i verksamhet på sin arbetsplats på dagarna och på byggnadsplatsen på kvällar och fridagar. Detta är ett arbete, som samhället borde tacka dem för och i varje fall inte straffa dem för.

Vi ha ju ofta talat om det värde, som ur social synpunkt ligger i egnahemsverksamheten. Det har särskilt framhållits hur värdefullt det är att barnfamiljerna kunna få bo i ett eget hem och att man och hustru på äldre dagar kunna få bo i sin gamla fastighet. Vi böra betänka egnahemsägarnas svårigheter, när vi bedöma frågan om fastighetstaxeringen. Sedan har jag ju klart för mig, att det inte är riksdagen som avgör hur hyresvärdena skola bestämmas. Men jag tror att det är viktigt, herr talman, att det från så många håll som möjligt inom olika läger i denna kammare sägs ifrån, så att de lokala taxeringsmyndigheterna höra det, att det inte är önskvärt, att man bestämmer hyresvärdena schablonmässigt med ledning uteslutande av taxeringsvärdena, utan att man snarare bör göra det med utgångspunkt från innevarande års hyresvärden.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Finansministern sade sig med största glädje skola hälsa varje bidrag från riksdagen att förenkla vår skattelagstiftning, och han tillade, att hittills hade han inte blivit vidare bortskämd i den vägen. Jag skulle i all anspråks-

löshet vilja göra det påpekandet, att ett utmärkt sätt att förenkla våra skattelagar det vore, herr finansminister, att inte ständigt komma med *nya* förordningar, som endast ytterligare öka den alltmera vildvuxna floran av skattelagar i vårt land.

Om vederbörande myndigheter ålade sig en något större återhållsamhet i fråga om tillverkningen av nya skattelagar, så skulle man också kunna få tid till en ordentlig översyn av den skattelagstiftning vi redan ha. Som det nu är levereras ju nya skattelagar, tror jag mig våga säga, på löpande band inom finansdepartementet. Kammarens ledamöter äro själva medvetna om i vilken betydande grad vår skattelagstiftning expanderat enbart under de allra senaste åren. Jag kan peka på investeringskatten, investeringsavgiften och den nu i utsikt ställda konjunkturskatten. Dessa nya skatter, i kraft varande eller signalerade, ta så mycken uppmärksamhet i anspråk, att praktiskt taget ingen tid blir över till en översyn av den skattelagstiftning vi redan ha. Det sitter ju visserligen en kommitté som sysslar med dessa frågor, men några mera anmärkningsvärda livstecken från den kommittén har man, så vitt jag just nu erinrar mig, ännu inte fått.

Jag skulle gärna vilja göra ytterligare ett påpekande. Det gäller en sak, som jag tycker inte tillräckligt starkt kan understrykas i detta sammanhang. Vi befinna oss ju just nu mitt uppe i deklarationstiden, och det är på den saken jag syftar. Runt om i vårt land sitta i dessa dagar, ärade kammarledamöter, många av det svenska näringslivets skarpaste hjärnor sysselsatta med någonting så utomordentligt improduktivt som skattefrågor. Det gäller företagsledare, som borde ägna sig åt att effektivisera, rationalisera och förbättra sina företag till båtнад för folkhushållet men nu äro tvingade att vecka efter vecka koppla av det ar-

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

betet och i stället koncentrera sig på skattefrågorna. Jag undrar, herr finansminister, om vi inte här göra oss skyldiga till ett nationalekonomiskt slöseri. Jag tror, att någon återhållsamhet i fråga om nya skattelagar och en förenkling av skattelagstiftningen skulle vara synnerligen givande även ur folkhushållets synpunkt.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **SKÖLD**: Herr talman! När herr Hagberg i Malmö skulle illustrera tillkomsten av de nya skattelagarna, stannade han självklart inför dem som senast ha kommit till. Men han understök inte särskilt att dessa lagar bara gälla för en mycket begränsad del av de skattskyldiga. För denna begränsade del komma vi nog att få ha ganska invecklade skattelagar allt framgent. Det kommer väl därför även i fortsättningen att bli tillfälle för företagsledarna att ägna dessa saker uppmärksamhet. Jag skulle dock vilja säga, att företagsledarna själva använda ju i allmänhet inte sin skarpa intelligens till detta arbete, utan de anställa sakkunniga som utföra arbetet. Den viktigaste förenklingen måste avse den del av skattelagstiftningen, som gäller den överväldigande massan av skattebetalare, där det i varje enskilt fall rör sig om en mycket liten inkomst för staten och där ofta den minutiösa granskningen inte är värd kostnaden. När det gäller den del av skattebetalarna, som herr Hagberg särskilt har i tankarna, brukar det nog även för statens del löna sig att ägna uppmärksamhet åt frågan.

Till fröken Vinge vill jag säga, att såvitt jag vet är det på det sättet, att ett interpellationssvar uidelas inte i kammaren i stencilerat skick i andra fall än när det är så vidlyftigt, att det inte kan uppläsas. Jag har i dag läst upp interpellationssvaret, och följaktligen förelåg det inte någon anledning

till att det skulle vara utdelat.

Vad beträffar herr Ohlins synpunkter vill jag framhålla, att det nog är alldeles riktigt att man, när man till nästa inkomsttaxering skall överväga frågan om bostadsförmånens värde i egnahem, villor och andra sådana bostäder, inte bara får stå och stirra på de hyror som uppnåtts i uthyrda villor, utan för att få någon rimlig grund för värderingen måste man ta hänsyn till utvecklingen på den allmänna hyresmarknaden. Jag tror alltså, att herr Ohlin har alldeles rätt i detta avseende.

Till sist skulle jag bara vilja säga, att jag för min del inte tänkt beröva egnahemsbyggarna och deras gelikar den förmån, som de haft genom att de i grund och botten fått en lindrigare taxering via sina fastigheter än de flesta andra. Jag har inte tänkt rucka på den, ty i den förmånsställning som vi — jag räknar mig själv till denna grupp — intaga, ligger ett erkännande från statens sida av värdet i att folk skaffar sig egnahem. Jag tänker som sagt inte rucka på denna förmån.

Herr **FAGERHOLM**: Herr talman! Finansministern gjorde en distinktion alldeles nyss, som föranledde mig att begära ordet. Han sade, att när det gäller förenklingen av skattelagarna, skattereglerna och beskattningsförfarandet, är det väl av vikt att man åstadkommer en förenkling för det stora flertalet skattskyldiga, medan däremot näringslivet gärna kan få ha kvar sina invecklade skattebestämmelser.

Egentligen skulle jag å juristskråets vägnar uttala min stora uppskattning av finansministerns vaktslående kring dess existensmöjligheter. Men jag får säga, herr finansminister, att skall man börja förenkla, så får man väl ändå göra det över hela linjen. Ty staten tjänar inte på att skattelagarna äro tillkrånglade, och näringslivet tjänar inte heller på ett

Svar på interpellation ang. fastställande av hyresvärden vid de årliga taxeringarna på grundval av de nya fastighetstaxeringsvärdena.

för stort krångel härvidlag, oavsett om arbetet med skattefrågorna handhas av företagsledare eller skötes av anställda skattejurister. Men jag utgår från att det härvidlag kanske inte föreligger så stora meningsmotsättningar mellan finansministern och mig. Att det är svårare att förenkla skattelagarna, när det gäller inkomst av rörelse än när det gäller andra inkomstslag, den saken är emellertid klar.

Herr HAGBERG i Malmö: Herr talman! Den omständigheten, herr statsråd, att ett visst avsnitt av skattelagstiftningen endast berör en del av de skattskyldiga minskar väl inte kravet på enkelhet? Finansministerns uppfattning härvidlag ger, så vilt jag kan förstå, uttryck åt vad jag skulle vilja kalla ett kvantitativt skattetänkande, som jag inte kan finna tilltalande. Men även för den stora massan av skattskyldiga — »de många och små», som det hette på sin tid — uppressa sig betydande problem, och dessa ha blivit allt större efter hand som penningvärdet försämrats och skatteprogressionen därmed automatiskt skärpts. Jag har för egen del lagt märke till en företeelse icke minst i den socialdemokratiska pressen i år, som nog inte har varit så markant tidigare, nämligen de utomordentligt detaljerade deklara-tionsanvisningar och de utomordentligt detaljerade råd i fråga om deklarationen, som numera dagligen publiceras. Allt detta tyder ju på, såvitt jag kan förstå, att önskemålen om en förenkling av skattelagstiftningen numera bäras fram av mycket vida kretsar inom vårt folk.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag har med mycket stort intresse åhört den debatt som här har förts, och jag skulle bara vilja göra den lilla reflexionen: Om damerna och herrarna i detta hus ville ålägga sig samma vilja till enkelhet mellan den 11 och den 26 januari, skulle de utan tvivel befria vår

skattelagstiftning från åtskilliga ting som krånglat till den.

Herr HJALMARSON: Herr talman! Herr Olssons i Gävle senaste yttrande kan i varje fall inte riktas mot den meningsriktning som jag representerar. Om herr Olsson i Gävle ville noggrant studera de motioner, som ha kommit från vårt håll, är jag övertygad om att han bekräftar det omdömet.

Jag begärde emellertid ordet närmast för att ge en replik till herr finansministern. Jag anser mig, herr finansminister, i all blygsamhet kunna göra anspråk på att representera den stora mängd av vanliga inkomsttagare, löntagare, som ha ett eget hem och som ju i dessa dagar ha färsk erfarenheter av vad det vill säga att klara deklarationsbesvären. Jag vill livligt understryka det berättigade i vad som tidigare har framhållits, dels av landsorganisationen och dels av TCO — av den sistnämnda organisationen så sent som i dag — att det nuvarande skattesystemet för vanliga människor har blivit alldeles för invecklat. När skattetrycket inte var så högt kunde reglerna göras enklare, men på den nivå, där skatterna nu ligga har systemet blivit högst komplicerat och medfört en belastning för menige man av mycket betydande mått. Jag hoppas, att herr finansministern i varje fall anser att de uttryck för reaktion mot de nuvarande tillkrånglade skattebestämmelserna, vilka ha kommit från dessa representativa intresseorganisationer, äro vederhäftiga mätare av den svenska opinionens inställning. Jag vill också försäkra herr finansministern, att vi här i riksdagen äro intresserade av att göra vad på oss ankommer för att hjälpa till med att förenkla skattelagstiftningen, icke bara för näringslivet, utan också för oss vanliga enkla människor.

Herr JANSSON i Aspeboda: Herr talman! När jag har lyssnat till den här

debatten har jag fått det intrycket, att det inte är utan att man vill påstå att skattesystemet är krångligare än det i själva verket är.

Vad som brister — jag vågar säga detta på grund av en viss erfarenhet — det är att de skattskyldiga ofta se en motståndare, en fiende, i skattemyndigheterna.

När det talas om schabloner, vill jag erinra om att länsstyrelserna varje år utge vissa riktlinjer men att dessa äro att betrakta som förslag som skola följas om förhållandena äro normala. Finansministern har ju i interpellationssvaret sagt, att det gäller att taga ad notam förhållandena i den ort det gäller.

Om det hos deklaranterna funnes mera förståelse för värdet av att med några ord tala om huruvida det gäller en bostad eller vad det eljest gäller och hurudana förhållandena äro, skulle det hela gå mycket lättare. Det går ju bra i ett litet taxeringsdistrikt där man känner till alla hus, men i de större distrikten är det klart att myndigheterna över lag gå efter mera schablonmässiga grunder. Det står inte i lagen, att myndigheterna skola följa schabloner i de fall där deklaranterna tala om hur det i själva verket ligger till, utan myndigheterna skola taga hänsyn till förhållandena sådana de verkligen äro.

Därför vore det lyckligt, om ett bättre samförstånd mellan deklaranterna och myndigheterna kunde komma till stånd. Det skulle hjälpa oss ett långt stycke på väg.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å bordet vilande proposition, nr 46, med förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen den 15 juli 1944 (nr 536).

§ 6.

Föredrogs var efter annan och hänvisades till behandling av lagutskott 3 — *Andra kammarens protokoll 1952. Nr 5.*

Ang. remiss av motionen II: 462.

följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

nr 490 av herr *Nihlfors*; och

nr 491 av herrar *Dahlgren* och *Se-nander*.

§ 7.

Föredrogs den av fru *Boman* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet angående tillgodoseende av behovet av arbetskraft för de sociala vårdområdena m. m.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 8.

Föredrogs den av herr *Fagerholm* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående effekten på sysselsättningen inom vissa industrier av förordningen med tillfälliga bestämmelser om värdering av varulager vid taxering till statlig och kommunal inkomstskatt.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Ang. remiss av motionen II: 462.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial nr 3, i anledning av andra kammarens remiss av motion nr 462 av herrar *Håstad* och *Hagberg* i Malmö om utredning av frågan om magistrats skiljande från rådhusrätt i avseende på magistratens statliga funktioner m. m.

Ordet lämnades på begäran till

Herr ANDRE VICE TALMANNEN, som yttrade: I föreliggande motion, nr 462 i andra kammaren av herrar *Håstad* och *Hagberg* i Malmö, har hemställts om utredning, eventuellt genom vidgade

Granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning.

direktiv till kommunallagsakkunniga, därest så finnes lämpligt, angående magistrats skiljande från rådhusrätt i avseende på magistratens statliga funktioner och städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten.

Med hänsyn till innebörden av denna hemställan, som torde åsyfta ändring av såväl kommunallag som andra lagbestämmelser, kan möjligen någon tvekan råda till vilket utskott motionen i första hand bör hänvisas. I likhet med den av motionärerna åberopade motionen nr 2 i första kammaren vid 1943 års riksdag kommer den sannolikt att behandlas av sammansatt konstitutions- och första lagutskott. Då nu konstitutionsutskottet i sitt memorial nr 3 återlämnat motionen, får jag hemställa, att kammaren måtte besluta att lägga memorialet till handlingarna samt hänvisa ifrågakarande motion till behandling av lagutskott.

Med bifall till herr andre vice talmannens hemställan beslöt kammaren lägga memorialet till handlingarna samt hänvisa motionen till behandling av lagutskott.

Herr andre vice talmannen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

§ 10.

Föredrogos vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1952/53 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser kungl. slottsstaten;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde; och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde; samt

bevillningsutskottets betänkande nr 1, i anledning av väckt motion om fraktbidrag i vissa fall för transport av sockerbetor annorledes än med järnväg.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 11.**Granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning.**

Föredrogos bankoutskottets utlåtande nr 3, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; och anförde därvid

Herr BRACONIER: Herr talman! Det kanske kan tillåtas att säga några ord med anledning av det betänkande som här föreligger.

Såsom framgår av utlåtandet, är riksdagsbiblioteket nu inne på sitt ett-hundraförsta verksamhetsår. Det har ju inte skrivits någon historisk översikt över vårt riksdagsbiblioteks verksamhet, och jag skall med hänsyn till det nuvarande finansiella läget inte heller förorda en sådan, men jag vill i alla fall uttrycka mitt beklagande av att ett jubileum av denna art för ett bibliotek med en sådan betydelse, inte bara för riksdagen utan också för den samhällsvetenskapliga forskningen över huvud taget i vårt land, går så spårlost förbi, att vi bara få några futtiga siffror. Riksdagsbiblioteket har ju den centralaste betydelse särskilt i en tid

som denna, när biblioteksanslagen över huvud taget och inte minst för de vetenskapliga biblioteken ha beskurits i så hög grad. Just i en sådan situation är det ju av utomordentligt värde att man har ett riksdagsbibliotek, där man kan samla parlamentariska akter från olika länder och där man kan skaffa fram aktuell litteratur, inte minst om den utrikespolitiska debatten, en aktuell litteratur som man inte kan finna i andra bibliotek.

Med hänsyn till dessa förhållanden hade det syntts mig önskvärt med en historik, men styrelsen har ju inte föreslagit någon sådan, och jag vill inte ingripa i dess befogenheter. Det kan ju emellertid vara tillåtet att fästa kammarens uppmärksamhet vid det faktum, att vårt riksdagsbibliotek nu har fyllt hundra år och att detta bibliotek inte bara är till för oss själva utan för hela vår vetenskap och inte minst för vår sociala vetenskap.

Jag vill begagna detta tillfälle att uttrycka den förhoppningen, att vårt riksdagsbibliotek trots de förhållanden som nu råda skall få de anslag som det behöver, inte bara för vår egen skull utan även och icke minst, för hela vår socialvetenskapliga forskning. I en tid när icke minst sociologien står i brännpunkten och när man försöker belysa de vitalaste samhällsproblem, från alkoholism till äktenskapsskillnader, med sociologiska data, är det ett faktum att den litteratur vi ha här i landet är utomordentligt bristfällig. Om detta förhållande kommer att fortsätta, kommer den svenska vetenskapen på detta område att bli lidande. Detta understryker ju också vikten av att vi, när vi ge anslag till riksdagsbiblioteket, se till att vi göra biblioteket kapabelt att fylla sina uppgifter i den svenska vetenskapens tjänst.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Därvid yttrade

Herr STÅHL: Herr talman! När jag läste den avdelning av justitieombudsmannens berättelse, som handlar om nedbringande av balansen av undersökningsfall vid de till sinnessjukhusen förlagda rättspsykiatriska undersökningsavdelningarna, vilken börjar på sidan 246 i denna berättelse, tänkte jag använda detta tillfälle att ställa ett par frågor till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet, som ju närmast har hand om den verksamhet varom här är fråga. Jag måste med beklagande konstatera, att herr inrikesministern inte är här, trots att det är en för vår rättsvärd och rättssäkerhet betydelsefull sak som justitieombudsmannen här har fört på tal. Nu kan jag inte ställa några frågor, men jag skall ändå be att få göra ett par påpekanden som jag tror äro väsentliga.

Först finns det anledning för kammaren att med den största tillfredsställelse notera det intresse som justitieombudsmannen har lagt ned på den fråga det här gäller. Som kammarens ärade ledamöter veta är det ju i kortet så, att en hel del av de för brott åtalade hänvisas till att undergå rättspsykiatrisk undersökning. Man kan indela dem schematiskt i två grupper: dels sådana som skola göra det efter häktning, alltså i fängelse, och dels sådana som befinna sig på fri fot, de s. k. frifotingarna.

Sinnesundersökningarna av de häktade gå i stort sett bra. Det var tidigare en balans även där, men sedan åtgärder vidtagits, närmast av justitiemi-

Granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.

nistern, har denna balans praktiskt taget försvunnit, och sinnesundersökningen av de häktade verkställs i den takt som erfordras.

Beträffande dem som äro försatta på fri fot har emellertid läget blivit alltmera katastrofalt, som någon här i berättelsen refererad instans säger. Justitieombudsmannen har på sidan 249 en statistik över balansen, som jag tror kan ge oss litet till mans en tankeställare. Efter den 1 januari 1946, då nuvarande undersökningsorganisation infördes, nåddes den 1 maj 1948 ett bottenläge med 62 icke undersökta. Därefter har antalet med smärre variationer oavbrutet stigit. Den 1 januari 1949 var det uppe i 143, den 1 juli 1949 var det 158, den 1 januari 1950 167, den 1 juli 1950 208, den 1 januari 1951 246 och den 1 september 1951 270. Detta innebär, herr talman, att det i landet finns 270 brottslingar som skulle ha sinnesundersökts, men som gå lösa därför att man inte har kunnat ta hand om dem.

Om jag går vidare i berättelsen, konstateras med all rätt på sidan 248: »Om undersökningen resulterade i att en tilltalad befunnas straffri jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen och i behov av vård å sinnessjukhus, vore det uppenbarligen olämpligt — i vissa fall kanske till och med farligt — att han bortåt ett år vore på fri fot.» Det förhåller sig nämligen så att väntetiden för dessa sinnesundersökningar kan draga ut upp till åtta, tio och tolv månader.

Man kunde fortsätta att referera ur denna berättelse. Jag kan inte neka mig att ta ett fall som har inträffat i Lund, där en person åtalades för stöld. Den 24 maj 1950 förordnade rådhusrätten om sinnesundersökning av denne man, som vistades på fri fot. Först den 10 april 1951 avgavs utlåtandet. Under väntetiden hade emellertid den tilltalade den 31 mars 1951 begått nya brott, bestående i våld mot tjänsteman och misshandel. I utlåtandet an-

förde undersökningsläkaren beträffande de sistnämnda handlingarna: »Här synes det utlösande momentet ha varit, att X, som fått vänta nära ett år på att bli undersökt, fick en stegrad känsla av osäkerhet inför framtiden och på ett för honom typiskt sätt kortslöt och trodde sig ha något att vinna genom att belasta sig med en så kvalificerad kriminalitet, att urbota straff skulle vara mest närliggande.» Han begick alltså ett grovt våldsdåd för att slippa vänta på sinnesundersökning och i stället tilldelas urbota straff.

Sådant är tillståndet vid alla de svenska rättspsykiatriska undersökningsstationerna utom två, nämligen dels vid Umedalens sjukhus och dels vid Sidsjöns sjukhus i Sundsvall, där det i varje fall tillfälligt är betydligt bättre. Jag kan inte underlåta att säga, att vid den rättspsykiatriska undersökningsstationen i Kristinehamn rättspsykiatrikertjänsten, som blev vakant i somras på grund av dödsfall, fortfarande icke kunnat besättas vare sig med ordinarie befattningshavare eller med vikarie. Den står fortfarande obesatt, och tillståndet blir naturligtvis därefter.

Man frågar sig då, herr talman, om ingenting har gjorts för att man skall få rättelse på detta för hela vår rätts-säkerhet så allvarliga förhållande. Jo, det har gjorts den ena framställningen efter den andra, och läkarna ha enligt justitieombudsmannens berättelse rapporterat vilka olika åtgärder som erfordras. Det är klart att svårigheterna innerst inne böttna i bristen på läkare, det är ingen tvekan om det. Tidigare hade man en ganska stor balans vid fängelserna, men den fick man avlastad genom att det infördes ett arvode på 300 kronor för de läkare utanför den egentliga rättsläkarinstitutionen som verkställde sinnesundersökningar.

När det gäller frifotingarna har tiden fått gå utan att någonting gjorts förrän i november i fjol. Då infördes sam-

Fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m.

ma taxa för undersökning av frifotingar som av häktade, men så vitt jag har kunnat erfara har det tyvärr icke lett till åsyftat resultat. Man har fortfarande lika lång väntetid och lika stora balanser.

Ett annat egendomligt förhållande påtalas från rättspsykiatriska anstalten i Stockholm, nämligen att man icke har möjlighet att få skrivbiträden och inte heller att anställa socialkuratorer som kunna taga hand om detta klientel. Trots att balansen är så stor sitter det nu läkare som skriva ut utlåtanden i sex exemplar, därför att man icke kan anställa skrivbiträden. Varför har man nu inte kunnat få denna underordnade personal, skrivbiträden och socialkuratorer? Jo, lönesättningen för detta lilla antal befattningshavare är sådan att man inte fått några sökande.

Nu ser jag, att statsrådet Hedlund har kommit. Jag skall då be att få rikta en fråga till honom. Det har gjorts en utredning av professor Kinberg om åtgärder, som man skulle kunna vidtaga för att få en förbättring till stånd, men denna utredning har icke lett till resultat, och enligt uppgift av JO har den icke ens utskickats på remiss. Jag tillåter mig fråga statsrådet Hedlund, varför så inte skett och om man tänker att i någon mån försöka förverkliga några av de åtgärder, som professor Kinberg i detta sammanhang föreslår.

Över huvud taget anser jag, herr talman, att det inte kan fortsätta på detta sätt. Jag skulle tro, att ett stort antal av de brottslingar, som det här gäller, nämligen s. k. sedlighetsförbrytare, exhibitionister och »fula gubbar», som äro en skräck inte bara för barnen utan också för deras föräldrar, äro sådana som nu dömas till dagsböter eller skola underkastas rättspsykiatrisk undersökning och som alltså på grund av de förhållanden, som här äro relaterade, gå ut i samhället igen och fortsätta som

om ingenting har hänt. De få ju vänta i månader på att bli undersökta. Detta sätter rättssäkerheten i viss mån ur funktion, och därför är det omöjligt att i längden finna sig i att det fortsätter på det här sättet. Man måste vidtaga åtgärder för att få en snabb och effektiv förbättring till stånd. Att trola fram läkare i en hast går inte, men däremot bör det vara möjligt att få fram personal i underordnad ställning, skrivbiträden och liknande, så att inte bristen på sådan personal, som hittills varit fallet, utgör en flaskhals, som stoppar upp hela denna i och för sig relativt föga kostnadskrävande men för rättssäkerheten så betydelsefulla institution. Jag vill uttala den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet uppmärksammar dessa allvarliga förhållanden, så att en rättelse sker och sker snart.

Under detta anförande återtog herr förste vice talmannen ledningen av förhandlingarna.

Vidare anfördes ej. Utlåtandet lades till handlingarna.

§ 13.

Föredrogs och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 14.

Fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av

Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.
viss från ockuperat land härrörande egendom m. m.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr DICKSON: Herr talman! Detta blir den sjunde gången, som riksdagen skall ta ställning till detta lagkomplex, som första gången kom till 1945, efter fredsslutet. Tillämpningen av dessa lagar har i vissa fall blivit sådan, att den kommer att lända vårt land till föga heder i framtiden, då man närmare forskar i vad som har förevarit. Det är nog också så, att den kan komma att vålla oss vissa obehag vad det lider.

Det var samlingsregeringen, som på sin tid föreslog att vi skulle få lagen sådan som den då utformades och sådan den sedan har förnyats under alla dessa år. Det är riktigt att det då var en besvärlig och upprörd tid, då det kanske var svårare än annars att blicka in i framtiden. Jag kan dock inte underlåta att betona att Schweiz, som inte lät sig drivas till en lagstiftning sådan som den föreliggande trots att detta land befann sig i samma predikament som vi, därmed visade större ståndaktighet än vi i detta avseende. Det har för vårt vidkommande under årens lopp vid tillämpningen av denna lag skett avgöranden, som vi komma att blygas över i framtiden, och jag har velat säga i dag, då det väl, som jag hoppas, är sista gången som denna lag kommer att läggas fram för oss, att jag själv känner mycken olust över att jag inte tidigare tagit till orda emot vad som därvidlag har skett.

Nu är det emellertid min förhoppning att under den tid, som är kvar och som ännu erfordras för att de sista ärendena skola avvecklas, praxis skall bli sådan, att vi inte skola behöva ångra de åtgärder som komma att vidtagas, något som vi säkert måste göra beträffande vissa tidigare ställningstaganden i detta sammanhang.

Jag har, herr talman, inte något yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 14 december 1951 dagtecknad proposition, nr 3, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet förda protokoll samt Kungl. Maj:ts och kyrkomötets i propositionen omnämnda skrivelser föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Lag angående tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

Med ändring av vad i 14 kap. 1 § kyrkolagen och förordningen den 4 november 1772 angående sabbatens firande samt vissa helgdagars flyttning eller indragning är stadgat om tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen samt med upphävande av 14 kap. 5 § kyrkolagen förordnas som följer.

Nedannämnda helgdagar skola firas,

Marie bebådelsedag å den söndag som infaller under tiden den 22—den 28 mars eller, om denna söndag är palmsöndag eller påskdag, å söndagen före palmsöndagen,

midsommardagen å den lördag som infaller under tiden den 20—den 26 juni samt

allhelgonadagen å den lördag som in-

Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

faller under tiden den 31 oktober—den 6 november.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen bestämmer.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft två i anledning av densamma inom andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 73 av fru *Nordgren m. fl.* och nr 232 av herr *Lindström*.

I motionen II: 232 hade föreslagits, »att riksdagen måtte besluta, att förutom de ändringar, som av Kungl. Maj:t föreslagits i proposition nr 3 angående vissa helgdagars firning, även trettondagen och Kristi himmelfärdsdag avföras såsom fasta helgdagar och, därest de ändock även i fortsättningen skola firas, detta måtte ske på närmast infallande söndag».

Utskottet hemställde,

A. att riksdagen måtte bifalla förevärande proposition;

B. att motionen II: 73 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C. att motionen II: 232 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits:

1) av fru *Nordgren*, utan angivet yrkande;

2) av herrar *Nils Elowsson*, *Wistrand* och *Uhlén*, fru *Johansson* i Norrköping, herr *Nilsson* i Göteborg och fru *Ewerlöf*, vilka ansett, att utskottet i punkten C bort i anledning av motionen II: 232 hemställa, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning om trettondedagens och Kristi himmelfärdsdags avförande som fristående helgdagar och i stället om deras firande å närmast infallande söndagar.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Fru JOHANSSON i Norrköping: Herr talman! Det förslag till kalenderreform, som föreligger ifrån andra lagutskottet, bygger ju helt och hållet på Kungl.

Maj:ts förslag i propositionen i samma ämne, nämligen att Marie bebådelsedag skall gå bort som fristående helgdag och i stället firas på en söndag, att man skall fira allhelgonadagen på en lördag och att midsommardagen alltid skall förläggas till en lördag.

Arbetsutredningen hade ju också att ta hänsyn till helgdagssakkunnigas förslag, när de höllo på med att utarbeta förslaget till treveckorsestern. Vi måste då ta hänsyn till semesterns förläggande, men vi resonerade också från den utgångspunkten, att man skulle behöva ha en helgdag på hösten, därför att alla helgdagar voro förlagda till första halvåret. Vi sade oss också, att om man skulle förlägga en helgdag till hösten, så kunde det inte gå på annat sätt än genom att man toge bort en av helgdagarna under första halvåret, och vi föreslog då också att Marie bebådelsedag skulle utgå som särskild helgdag och i stället firas på en söndag.

När vi togo ställning till dessa frågor i utskottet förelåg det inte några skiljaktiga meningar. Men samtidigt som vi behandlade Kungl. Maj:ts proposition hade vi också att ta ställning till en motion, där man ville gå litet längre. I den motionen föreslogs, att man skulle ta bort trettondagen och Kristi himmelfärdsdag som särskilda helgdagar och fira även dessa båda dagar på en söndag. Jag skall inte gå in på vad motionären sagt, han kommer antagligen själv att klargöra det i sitt inlägg. Men när vi resonerade om detta i utskottet, voro vi övertygade om att vi här rörde oss på ett mycket ömtåligt område, ty det är inte lätt att ändra på gamla sedvänjor och gamla traditioner, och det är heller inte lätt att rubba någonting som gäller kyrkliga förhållanden.

Men om man bortser från de kyrkliga synpunkterna måste man ändå medge, att i synnerhet trettondagen kan komma ganska olägligt, åtminstone för alla dem, som inte ha förmånen av att ha månadsavlönning utan äro beroende av den in-

Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

komst, som de ha för varje dag de arbeta. Vi få tänka oss att julhögtiden ligger strax före. Vi veta ju också, att människorna alltid till julhögtiden vilja köpa så mycket som möjligt, och de förstöra då en hel del pengar. Så kommer nyårsfirandet, och det blir bara en halv avlöning på grund av att helgdagarna tagit bort arbetsdagarna, och så kommer trettondagen, som så att säga förstör den tredje inkomstveckan.

Skulle man se det ur industriarbetarnas synpunkt, tror jag inte det skulle råda någon tvekan om att man borde ta bort dessa båda lätta helgdagar. Jag tror också, att om man kunde vinna mera produktionstimmar genom att förlägga dessa lätta helgdagar till en söndag, så skulle man också alldeles säkert lättare kunna komma fram till en dagligen förkortad arbetstid, som nu önskas av åtminstone alla industriarbetare.

Jag vill, herr talman, också säga, att utskottet självt har talat om, att i vårt nuvarande samhälle onekligen starka skäl tala för att man bör försöka undvika det produktionsbortfall, som förorsakas av en splittring av arbetsveckorna, och man är alltså inom utskottet fullkomligt överens med oss i det hänseendet. Men utskottet säger också samtidigt, att det inte nu vill gå längre än vad den kungl. propositionen har föreslagit. Vi ha heller inte begärt att man just nu skulle göra denna förändring, utan vi ha begärt en utredning om huruvida man inte skulle kunna ändra kalendern även i det här hänseendet.

Herr talman! Jag vill med det här anförda yrka bifall till den reservation av herr Elowsson m. fl., som är bifogad utskottsutlåtandet.

Herr HUSS: Herr talman! Motionen nr 73 i denna kammare om fastställande av den 6 juni som nationaldag har av tekniska skäl kommit att sammanfogas med den helgdagsproposition som vi nu diskutera. I själva verket hade det nog

varit riktigare att överlämna den till allmänna beredningsutskottet, eftersom motionärerna ju inte begära någon lagstiftning. Med denna motion förhåller det sig på det sättet, att den har författats av undertecknad men inlämnats av medmotionären fru Nordgren, som därför har kommit att formellt framföra motionen. Vi ha kommit överens om att jag skall säga några ord om denna motion. Till saken hör att fru Nordgren 1948 motionerade om att den 6 juni borde vara inte bara nationaldag utan också helgdag.

Egentligen borde ju numera frågan om behovet av en nationaldag inte behöva medföra någon debatt. Diskussionen om den saken är numera tämligen kemiskt fri från tidigare framförda sentimentala synpunkter. Helt prosaiskt konstaterar man nu, att man av praktiska skäl behöver en viss dag som vi kalla nationaldag och som flertalet länder därför också redan ha. Behovet framträder bl. a. när det gäller att samla svenskar i utlandet till gemensam högtid. Det framgår också av att det har föreslagits, att de skandinaviska länderna skulle ömsesidigt fira varandras nationaldagar som flaggdagar.

Vad säger nu andra lagutskottet om den här saken? Jo, man säger i huvudsak att den 6 juni är en flaggdag och att den 11 november också är en bra dag. Emellertid vore det mycket intressant att få veta vad det på ledande håll kommer att svaras våra grannländer, när man hör sig för om datum för vår nationaldag. Möjligen kommer man att svara så här: Ja, vi kunna inte säga något bestämt, ty det finns inte något beslut om den saken, men de flesta här i landet tycka att det är den 6 juni. Nu frågar jag: Är en dylik velighet och vimsighet värdig Sverige och Sveriges riksdag? Möjligen har utskottet resonerat på följande sätt: propositionen handlar om helgdagar, men det gör inte denna motion. Därför måste vi avslå den, alltså motionen. Men vi kunna inte

Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

motivera avslaget med att detta inte är något som riksdagen kan besluta om eller göra något uttalande om, ty vem skulle annars vara behörig att göra det? Utskottet gör därför i stället det besynnerliga uttalandet, att det inte är lämpligt att genom lagstiftningsåtgärder fastslå att den 6 juni skall vara nationaldag.

Med anledning härav kan man fråga sig: Vem har begärt det? I varje fall ha inte motionärerna gjort det. De ha inskränkt sig till att föreslå, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att åtgärder vidtagas i syfte att den 6 juni skall ha ställning som svensk nationaldag. Detta innebär, herr talman, självfallet ingen lagstiftning utan bara ett uttalande och en hemställan om att departementscheferna måtte i skrivelse till sina underlydande verk och styrelser tala om att den 6 juni är att betrakta som svensk nationaldag.

Jag tror att en del av motståndet mot denna motion beror på att man inte kan förlika sig med att ha en nationaldag som inte samtidigt är en helgdag eller åtminstone holiday. Jag tycker att man skall se saken praktiskt och resonera så här: Få vi en gång fastslaget — vilket synes praktiskt nödvändigt — att den 6 juni är nationaldag, är det inte absolut nödvändigt att dagen omedelbart blir helgdag. Men samtidigt vore det naturligt, om dagen i och med denna uppgörelse komme att stå först i raden som aspirant på att bli den första nya helgdag som hädanefter kan komma att bli beslutad.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr JACOBSSON i Igelsbo: Herr talman! Det förslag, som framlagts i föreliggande proposition och som har varit föremål för andra lagutskottets behandling, är ju egentligen det förslag, som de s. k. helgdagssakkunniga ha framfört. De sakkunniga föreslogo yt-

terligare en helgdag tidigare på hösten av icke kyrklig karaktär förlagd till lördagen före Mikaelisöndagen, men departementschefen har inte velat gå så långt.

Arbetsutredningen har även yttrat sig om den föreslagna reformen i samband med dess behandling av förslaget om 3-veckorssemestern, och har ställt sig positiv till en reform. Utredningen har också uttalat, att frågan om kalenderreformen borde prövas snarast. Utredningen säger icke att det skall ske samtidigt som frågan om 3-veckorssemestern men att det bör prövas så snart som möjligt därefter. En reservant i arbetsutredningen, direktör Rudenstam i Järnbruksförbundet, ansåg, att kalenderreformen borde genomföras samtidigt med 3-veckorssemestern och att Marie bebådelsedag borde förläggas till en söndag och midsommardagen borde förläggas i anslutning till en söndag. Däremot har han inte velat vara med om en dubbelhelg senare på hösten.

Departementschefen har i propositionen framhållit, att det vore önskvärt att åstadkomma en jämnare fördelning under året av helgdagarna ävensom att i så stor utsträckning som möjligt undvika onödig splittring av arbetsveckorna. Denna lag är av den karaktären, att den erfordrar kyrkomötets sanktion; den beror sålunda av kyrkomötets beslut. Det nu föreliggande förslaget från helgdagssakkunniga har tillstyrkts av de flesta icke kyrkliga remissinstanser. Kyrkomötet har också godkänt förslaget, även om kyrkolagsutskottet ansett, att detsamma ej vore fullt fritt från invändningar. I kyrkolagsutskottets av kyrkomötet godkända betänkande åberopar utskottet bl. a., att det vore ägnat att ingiva betänkligheter att ändra på kyrkoåret. Vidare anför kyrkolagsutskottet, att även om förslaget till kalenderreform medför olägenheter ur kyrklig synpunkt, så har utskottet ej funnit någon framkomlig

Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

väg att undvika dessa olägenheter, alltså att samtidigt undvika dessa olägenheter och undanröja de praktiska svårigheter som man har ansett vidlåda den nuvarande kalendern genom att enligt denna alltför många arbetsveckor äro splittrade genom helgdagar. Kyrkolagsutskottet ansåg emellertid, att olägenheterna ur kyrklig synpunkt inte vore så allvarliga, att de borde utgöra hinder mot att anta den föreslagna reformen, om vilkens lämplighet praktiskt taget enighet rådde mellan alla i ärendet hörda icke kyrkliga myndigheter.

I motionen II:232 yrkas, att riksdagen måtte besluta att förutom de ändringar, som Kungl. Maj:t föreslagit i propositionen även trettondedagen och Kristi himmelfärdsdag måtte avföras som fristående helgdagar eller åtminstone överföras till närmast infallande söndag. Som skäl åberopa motionärerna att dessa dagar splittra ifrågavarande arbetsveckor, vilket vad beträffar trettondedagen särskilt drabbar skogsbruket medan i fråga om Kristi himmelfärdsdag samma sak gäller i fråga om vårbruket i de norra delarna av landet genom att dagen infaller mitt i en arbetsvecka. Reservanterna ha yrkat att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning om trettondedagens och Kristi himmelfärdsdags avförande som fristående helgdagar och i stället om deras firande å närmast infallande söndagar.

Att samtidigt med genomförande av den nu föreslagna reformen och innan man prövat verkningarna av densamma begära utredning om en ytterligare utvidgning har utskottets majoritet ej ansett sig böra tillstyrka. Man kanske ändå bör skynda en smula långsamt med hänsyn till att det åtminstone från visst håll har yppats betänkligheter i detta avseende. Dessa frågor äro ju för många medborgare frågor som beröra deras livsåskådning, traditioner och minnen. Vi kanske få lugna oss en

smula och inte rationalisera på alla områden till det yttersta. Reservanten fru Johansson har också i sitt anförande här nyss betonat vad även utskottet har sagt, nämligen att man här rört sig på ett ganska ömtåligt område. Vi ha i utskottet medgivit att dessa bägge dagar verka stympande på arbetsveckan, men vi ha inte velat sträcka oss längre alldenstund, som vi tidigare framhållit, det är en ganska komplicerad sak att få ändringar fastställda när det gäller denna fråga.

Vad beträffar frågan om en nationaldag menar herr Huss, att vi ha ställt oss mycket kyliga till den saken. Vi ha i reciten här återgivit vad helgdags-sakkunniga ha framhållit rörande frågan om en nationaldag. Jag citerar: »I den tidigare debatten rörande nya helgdagar har emellanåt ifrågasatts högtidlighållandet av något historiskt minne. De sakkunniga vilja bestämt avråda härifrån. Vi ha icke lyckats skapa någon nationaldag av samma slag som normännens 17 maj eller Amerikas 4 juli. Våra stora historiska minnen ligga för långt tillbaka i tiden och äga icke den direkt aktuella auknytning till vår tid, som kan levandegöra dem. Ett beslut av statsmakterna om firandet av ett visst historiskt minne på en bestämd dag på hösten skulle med all säkerhet få något konstlat och arrangerat över sig, och den avsedda solenna stämningen skulle sannolikt aldrig uppnås.» Mot detta kan ju invändas, att man här talar om att förlägga just denna dag till hösten. Men om man i alla fall skall göra något åt denna sak, kan väl ett lagutskott knappast tänka sig annat än att lagstifta därom i någon form, och då ligger det kanske närmast att tänka sig något liknande som danskarnas grundlovsdag, där halva dagen har helgdags karaktär. Att tränga in en sådan dag mellan pingst och midsommar har emellertid ansetts vara olämpligt. Första maj, pingst och midsommar ligga ju ganska nära varandra, och en national-

Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

dag, som verkligen kan sägas vara en sådan, måste dock, i varje fall om den skall fastställas i lag, helt eller delvis ha helgdags karaktär.

Av detta skäl har utskottet för sin del inte kunnat tillstyrka det förslag, som framförts i motionen. Svenska flaggens dag kan ju i alla händelser firas utan att dess karaktär av helgdag är direkt fastställd i lag.

Med vad jag sagt ber jag, herr talman, att få yrka bifall till andra lagutskottets utlåtande nr 4.

Herr LINDSTRÖM: Herr talman! Jag är fullt medveten om att man rör sig på litet ömtålig mark, när man ger sig in på de problem som det här gäller. Det är klart att den, som försöker skrapa bort en del av patinan på vårt föga rationella helgdagsfirande, löper vissa risker — kanske inte så stora risker som den som stjälar kyrksilvret men dock många gånger risken att bli missförstådd.

Jag har väckt min motion med tanke på det produktionsbortfall, som otvivelaktigt uppkommer i Norrland genom firandet av trettandedagen. Skogshugare och skogskörare stanna vanligen hemma från jul och över trettandedagen, och på detta sätt faller det många gånger bort nästan en hel arbetsvecka. En liknande inverkan har Kristi himmelfärdsdag, som på våra breddgrader uppe i Norrland vanligen infaller mitt i vårbruket.

Vår moderna produktionsapparat kräver obönhörligt, att vi taga under omprövning det sätt, på vilket vi skola fördela den tid som finns över för rekreation. Att, såsom nu sker, plöttra bort denna fritid på mitt i arbetsveckorna insprängda helgdagar synes mig föga rationellt. Detta är ju fallet både med trettandedagen — som dock även kan inträffa på en söndag — och Kristi himmelfärdsdag, som alltid infaller på en torsdag och som på ett mycket be-

tänkligt sätt spränger sönder arbetsveckan under en bråd tid. Vid den tidpunkt, då dessa helgdagar infördes här i landet, hade ju vårt näringsliv en helt annan struktur än nu. Mellan åtta och nio tiondelar av landets befolkning hade då sin utkomst av jordbruket, och djuren skötas ju och lämna sin avkastning även om det är helgdag. Inom den moderna industrien släckes där emot elden under pannorna, och det löpande bandet stoppas upp även när det blir en »lätthelgdag», och det är klart att detta inverkar mycket menligt på det totala produktionsresultatet. Att ytterligare öka takten i det hetsiga tempoarbetet och på den vägen ta igen det som blivit eftersatt genom de insprängde helgdagarna synes mig knappast möjligt.

Vi kunna alltså inte blunda för det faktum, att dessa helgdagar verka återhållande på den produktionsstegring, som vi alla eftersträva och som skulle göra det möjligt för oss att, såsom även fru Johansson i Norrköping nyss framhöll, ytterligare avkorta den dagliga arbetstiden och att alltmer förbättra förhållandena på olika områden inom vårt samhälle.

Det är också en annan synpunkt, som jag i detta sammanhang inte kan helt förbigå. Familjerna av i dag ha ofta sina medlemmar spridda vitt omkring i vårt avlånga land. Om vi genom en stegring av produktionen skulle kunna öka den sammanhängande ledigheten för olika medborgare, skulle kanske familjerna kunna hålla samman på ett helt annat sätt än nu. Med nuvarande höga resekostnader är det inte tänkbart att familjemedlemmar, som arbeta på annan ort, kunna utnyttja de utspridda helgdagarna för att göra ett besök i hemmet.

Jag vet att det mot min motion har riktats den anmärkningen, att den föreslagna ordningen skulle inkräkta på de möjligheter till gudstjänstutövning, som finnas inom kyrkan och de frireligiösa

Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

församlingarna. Jag tror att man kan ta denna invändning med knusende ro. Med hänsyn till det förbluffande stora utrymme, som den religiösa förkunnelsen nu har beretts i vår radio, kunna vi vara förvissade om att svenska folket är rikligt försörjt i detta avseende, i varje fall långt rikligare än tidigare.

Jag ber, herr talman, med dessa ord att få yrka bifall till den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

Fru EWERLÖF: Herr talman! Jag ber att med några ord få motivera varför mitt namn återfinnes bland reservationerna i denna fråga. Jag har accepterat de praktiska skäl, som inom utskottet förebragts av reservationerna och som — det vill jag gärna säga ifrån med hänsyn till den debatt som förts i första kammaren — icke ha präglats av någon sorts antireligiositet.

Kyrkomötet har ju sanktionerat att Marie bebådelsedag avföres som fristående helgdag för att i stället firas på närmast liggande söndag. Reservationerna begära nu en utredning om huruvida icke trettondedagen och Kristi himmelfärdsdag även skulle kunna firas på närmast liggande söndag. Det är således icke fråga om något avförande ur det kyrkliga året av dessa helgdagar utan endast om ett överflyttande av dem till närmast liggande söndagar.

Till sist vill jag, herr talman, klart säga ifrån att mitt ställningstagande i denna fråga icke har dikterats av bristande respekt eller bristande vördnad för kyrkliga och religiösa värden.

Herr STAXÅNG: Herr talman! Såsom utskottets vice ordförande framhöll i sitt yttrande har denna helgdagsfråga föregåtts av en särskild utredning. Emellertid har ju en annan utredning skjutits in mellan berörda utredning och avgörandet av denna fråga, nämligen arbetstidsutredningen, vilket ut-

skottets vice ordförande också framhöll. Genom att båda dessa utredningar ha tagit upp denna sak ha tvenne grundfakta liksom genomlöp frågan, och det har även uppstått svårighet att göra en avvägning dem emellan.

Det förslag, som Kungl. Maj:t underställde kyrkomötet och för vilket statsrådet och chefen för justitiedepartementet hade att svara, var mycket måttfullt och nästan på alla punkter väl avvägt. När statsrådet t. ex. i sin skrivelse till kyrkomötet framhöll, att »våra helgdagars innebörd och placering grunda sig på kyrkliga traditioner», noteras detta med tillfredsställelse. Då kyrkomötet för sin del godkände Kungl. Maj:ts förslag, kunde det tagas som en önskan att få till stånd enighet i denna fråga. Man kan påstå detta desto mer som t. ex. en indragning av Marie bebådelsedag som särskilt avskild helgdag innebar ett allvarligt ingrepp i fastlagstidens söndagar och de textämnena som då skola behandlas.

Det är med tillfredsställelse man konstaterar, att utskottsmajoriteten, när den nu följer Kungl. Maj:ts förslag, tydligen har önskat följa de intentioner, som lågo bakom detsamma. Även om utskottet i sitt utlåtande mycket förstående berört produktionssynpunkten, vilket även herr Lindström nyss gjorde, har det dock reagerat ganska klart emot vissa av de synpunkter, som herr Lindström lät dominera i sitt ståndpunktsstagande. Utskottet framhåller, att spörsmålet i detta fall inte får betraktas enbart ur rationaliseringssynpunkt. Detta uttalande visar, att utskottsmajoriteten icke stått främmande för en djupare och allvarligare syn på frågan.

Gången av detta ärende, herr talman, tycks ha präglats av en strävan efter enighet och hänsyn. Jag kan tyvärr inte säga riktigt detsamma om reservationernas förslag. När riksdagen nu står färdig att fatta ett med kyrkomötet samstämmigt beslut, vilja reservan-

Tiden för firandet av Marie bebådelsedag, midsommardagen och allhelgonadagen.

terna i anledning av en motion haka på ett nytt utredningskrav angående indragning av två andra helgdagar. Jag vill inte alls lägga in några sämre bevekelsegrunder bakom tillvägagångssättet, men jag tycker inte det är riktigt honnett. Enbart ur den synpunkten vore ett avslag på reservationen fullt berättigat. Jag vill dock tillägga också ett par andra synpunkter på reservanternas förslag.

Först vill jag i korthet nämna något om de helgdagar, som reservanterna i sitt utredningskrav ha ansett möjliga att dra in, nämligen trettandedagen och Kristi himmelfärdsdag. Kristi himmelfärdsdag har ett djupgående samband med påsken, kristenhetens centralaste högtid, och även trettandedagen hör inte till de mindre betydande helgdagarna. Slår man upp evangelieboken, finner man, att en hel avdelning av kyrkoåret räknar sina söndagar från trettandedagen. Denna har också fått en alldeles speciell karaktär och betydelse för missionen, och det vore skäpligen olämpligt att dra in denna den äldsta kyrkliga missionsdagen.

Jag noterade med tillfredsställelse ett yttrande av en av reservanterna, nämligen fru Ewerlöf. Hennes uppfattning på denna punkt delas kanske också av någon av de andra reservanterna. Jag är fullt medveten om att den varma känsla just för kyrkans arbete och de synpunkter på denna fråga, som ha framförts från det hållet, även förefinnas hos henne. Jag tror mig känna till hennes inställning till kyrkans uppgift så mycket, att jag vågar säga det. Det var nog emellertid en missuppfattning, när fru Ewerlöf tyckte, att man utan olägenhet skulle kunna tänka sig att beträffande trettandedagen förfara på samma sätt som skett i det förslag vi nu komma att bifalla beträffande Marie bebådelsedag, alltså flytta över den till en närliggande söndag, men jag vill meddela, att när kyrkomötet skulle taga ställning till att flytta Marie bebådelse-

dag till en söndag fann man detta innebära mycket stora olägenheter, i det att fastlagstidens texter därigenom brötos sönder. Liknande svårighet kommer att uppstå när det gäller trettandedagen.

Det är ytterligare en synpunkt, herr talman, som jag skulle vilja framföra. Den som känner den omätliga betydelsen av att gamla institutioner, som ha fast rot i folkmedvetandet, icke förkvävas, utan stödjas och bevaras, kan icke vilja vara med om att i ringaste mån inskränka yttringarna av vårt folks religiösa känslor. Den vinst i ekonomiskt avseende — vilken synpunkt kanske mest framförts från företagarhåll — som skulle uppnås genom reservanternas förslag, skulle säkert bli mycket liten, medan dess genomförande kanske innebure, att man inte får den välsignelse för sitt arbete som man annars skulle ha. Det är en synpunkt som vi inte få förbise.

Jag vill med dessa ord, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde fru *Boman*, herrar *Hagård* och *Östlund*, fru *Hellström*, fröken *Wetterström* och herr *Nilsson* i Bästekille.

Fru JOHANSSON i Norrköping: Herr talman! Jag har all respekt för herr Staxängs känsla för kyrkan, som jag tidigare känner till, men en sak förvånar mig, nämligen att herr Staxäng tror sig kunna penetrera reservanternas olika inställning till de kyrkliga frågorna. Han talar om att han vet, att en av reservanterna har en vänlig inställning till kyrkan, men är icke säker på att alla ha det. Jag tror inte man har rättighet att göra ett sådant uttalande om människors inställning. Herr Staxäng kan inte veta vad vi ha för inställning till kyrkan endast därför att vi sett praktiskt på saken och vilja, att helgdagarna det här gäller lika bra skola kunna firas på en söndag.

Interpellation ang. den av 1951 års kyrkomöte begärda överarbetningen av gällande kollektkungörelse.

Herr STAXÅNG: Herr talman! Jag tror att fru Johanssons i Norrköping anmärkning fullkomligt hänger i luften. Jag framhöll att jag med tillfredsställelse noterade fru Ewerlöfs uttalande här och att jag trodde att även flera av reservanterna hade samma inställning, som hon där givit uttryck åt. Vad jag sade var alltså raka motsatsen till vad fru Johansson ville göra gällande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade, med 2) betecknade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Fru Johansson i Norrköping begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring däri, som föreslagits i den vid utlåtandet fogade, med 2) betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen tillkännagav, att han funne flertalet av kammarens ledamöter hava röstat för ja-propositionen. Herr Nilsson i Göteborg begärde emellertid rösträkning, vadan votering medelst omröstningsap-

parat verkställdes. Därvid avgåvos 141 ja och 31 nej, varjämte 3 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 16.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52, såvitt propositionen avser jordbruksärenden;

nr 3, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse i vissa fall från betalningsskyldighet till kronan; och

nr 4, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från återbetalning av statsbidrag, som utbetalats till Rotasjöns torrlägningsföretag av år 1937 i Kronobergs län, m. m.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

På förslag av herr förste vice talmannen, som förklarade sig hava om tiden för valen samrått med första kammarens talman, beslöt kammaren att vid plenum onsdagen den 27 innevarande februari förrätta val dels av 24 valmän för utseende av riksdagens justitieombudsman och hans ställföreträdare ävensom av riksdagens militieombudsman och dennes ställföreträdare, dels ock av 6 suppleanter för dessa valmän.

§ 18.

Interpellation ang. den av 1951 års kyrkomöte begärda överarbetningen av gällande kollektkungörelse.

Ordet lämnades på begäran till

Herr SVENSSON i Ljungskile, som anförde: Herr talman! I kungl. kungörelsen av den 1 december 1950 angående

Interpellation ang. den av 1951 års kyrkomöte begärda överarbetningen av gällande kollektkungörelse.

kollekt (KK 613) ha efter hemställan från riksdagen i dess skrivelse 1945 nr 235 och efter det att 1948 års kyrkomöte hörts nya bestämmelser utfärdats angående kollektiväsendet i svenska kyrkor.

I kungörelsens 1 § stadgas om kollekters upptagande vid de allmänna gudstjänsterna, varvid avses sådan ordinarie gudstjänst (ottesång, högmässa eller aftonsång), som förrättas å sön- eller helgdag och hålles i församlingskyrkan eller å annan behörigen bestämd plats, dit gudstjänsten i stället förlagts. Vid sådan gudstjänst må kollekt av något av följande slag upptagas, nämligen församlingskollekt, stiftskollekt eller rikskollekt.

Stiftskollekt fastställs av vederbörande domkapitel och rikskollekt av Kungl. Maj:t. Beträffande församlingskollekt stadgas i 2 § andra stycket följande:

»Med församlingskollekt avses närmast att bereda församling tillfälle att tillgodose kyrklig verksamhet, som utgör en församlingens gemensamma kyrkliga angelägenhet och som församlingen för den skull — ensam eller jämte en eller flera andra församlingar — äger att själv vårda. I mån av utrymme kan med dylik kollekt även tillgodoses annat kyrkligt arbete till stöd för församlingens och dess prästerskaps verksamhet till församlingsvårdens främjande. Församlingskollekt upptages i vederbörande församling, för vilken kollektändamålet sålunda utgör en gemensam angelägenhet eller ändock främjar församlingsvården.»

Stifts- och rikskollekter upptagas i första hand till understödjande av svenska kyrkans verksamhet inom ett vidsträckt område än vad som gäller för församlingskollekt och tillgodoser sådana kyrkliga angelägenheter, som icke omedelbart tillkomma de enskilda församlingarna.

Genom dessa stadganden torde be-

träffande församlingens rätt att upptaga kollekt vid allmän ordinarie gudstjänst å sön- eller helgdag denna ha bestämts att endast gälla ändamål, som en församling ensam eller tillsammans med en eller annan församling står ansvarig för. *Om församling sålunda skulle vilja vid en sådan gudstjänst upptaga kollekt för ett kyrkligt eller humanitärt ändamål, som den gärna ville stödja men som icke kan direkt anses höra till dess församlingsvårdande uppgift, kan detta icke ske.*

Här ifrågavarande bestämmelser avvika på ett markant sätt från dem, som förelades 1948 års kyrkomöte och som också blevo av mötet godtagna. I det av kyrkomötet antagna kungörelseförslaget lyda de i sammanhanget relevanta paragraferna på följande sätt:

§ 1.

Med kollekt avses i denna kungörelse det sammanskott av frivilliga offergåvor för kyrkligt ändamål, som åstadkommes i samband med allmän gudstjänst inom svensk kyrkoförsamling i församlingskyrka eller i annan lokal, som efter vederbörligt tillstånd användes såsom gudstjänstlokal i stället för kyrkan.

§ 2.

Kollekt avser främst att bereda församling tillfälle att tillgodose egen kyrklig verksamhet eller annat kyrkligt arbete, som församlingen vill stödja. Pastor och kyrkoråd äga besluta om det ändamål, för vilket sådan församlingskollekt skall upptagas, ävensom meddela allmänna bestämmelser rörande sättet för kollekts upptagande.

I detta förslag anges uttryckligen, att för kyrkligt arbete, som församlingen vill stödja, får kollekt upptagas vid allmän gudstjänst. Någon begränsning till att kollekt skulle få upptagas endast för verksamhet, som direkt hör samman med den egna församlingen, finns så-

Interpellation ang. ändrad utformning av hyreslagens bestämmelser om vräkning.

lunda icke. Kungl. Maj:ts i förhållande härtill hårda beskärning av församlingens rätt att upptaga kollekt för vilket ändamål den önskar har väckt starka gensagor.

Vid 1951 års kyrkomöte väcktes två motioner med hemställan om att kyrkomötet måtte hos Kungl. Maj:tt anhålla om revision av kollektkungörelsen med avseende på dels här ovan berörda missförhållande och dels andra oförligheter. Kyrkomötets andra tillfälliga utskott tillstyrkte enhälligt i sitt utlåtande nr 7, att en sådan hemställan skulle framställas. Som bevis för den starka reaktionen mot ingreppen i församlingarnas frihet på detta område anfördes i debatten vid kyrkomötet, att församlingarna medvetet bröto mot bestämmelserna. Kyrkomötet beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Med stöd av vad som anförts hemställas om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande fråga:

Har statsrådet för avsikt att snarast verkställa den av 1951 års kyrkomöte begärda överarbetningen av gällande kollektkungörelse bland annat med syfte att giva åt församlingarna en ökad självbestämmanderätt på förevarande område?

Denna anhållan bordlades.

§ 19.

Interpellation ang. ändrad utformning av hyreslagens bestämmelser om vräkning.

Herr ANDERSSON i Ronneby erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Vräkningen av en sjuk lantarbetarfamilj med 4 barn vid Göholms gods i Listerby kommun i Blekinge län, som på måndagen den 11 februari ägde rum, har i hög grad upprört den allmänna opinionen inte bara i länet utan över hela landet. Trots att både mannen och hustrun voro sjuka,

medgavs inte ett uppskov med vräkningen i tre dagar, den tid som kommunen behövde för att skaffa ny bostad, utan vräkningen skedde i rykande snöstorm.

På godset rådde ingen brist på utrymme. Godsägarinnan disponerar 18 rum tillsammans med sin moder, och en chaufförsbostad står ledig.

En familj, som tydligen har en annan uppfattning om hur man bör behandla sina medmänniskor, har delat på sitt knappa utrymme för att ge tak över huvudet åt de nödställda, tills den nya lägenheten om tre dagar kan tagas i besittning.

Den mentalitet, som här tagit sig så upprörande uttryck, trodde man i vårt land tillhörde en förgången tid, men så är tydligen inte förhållandet.

Då nuvarande hyreslag tydligen inte är tillräckligt effektivt för att förhindra dylika händelser, hemställer jag om andra kammarens tillstånd att till chefen för justitiedepartementet få framställa följande fråga:

Anser herr statsrådet det möjligt att ge hyreslagen en sådan utformning, att sådana händelser i framtiden inte kunna upprepas, eller vilka andra åtgärder anser herr statsrådet böra vidtagas för att förhindra ett återupprepande?

Denna anhållan bordlades.

§ 20.

Anmälades, att Kungl. Maj:ts skrivelse nr 45, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling tillställts kammaren.

Denna skrivelse bordlades.

§ 21.

Föredrogos följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman Sven Hedqvist, Ny-näshamn, på grund av luftvägsinfektion är oförmögen till arbete fr. o. m. den

11 februari t. o. m. den 16 februari 1952 intygas.

Nynäshamn den 12 februari 1952.

Einar Wik,
leg. läkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Hedkvist från och med den 11 till och med den 16 och herr Holm från och med den 7 till och med den 18 innevarande februari.

Att riksdagsman Gustav Holm, född 1883, som vårdas på karolinska sjukhuset fr. o. m. 7 februari t. o. m. 18 februari under diagnos knöl i ryggmuskulaturen, under denna tid är oförmögen till arbete intygas.

Stockholm den 12 februari 1952.

Lars Troell,
leg. läkare.

§ 22.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 5.36 em.

In fidem

Gunnar Britth.